

BIULETYN TECHNICZNO-INFORMACYJNY

P. 2900/85

TERE

PL ISSN 0239-6645

Nr ind. 35309

1 (271)

1985

Kolegium Redakcyjne:
mgr A. Chróścielewska, dr inż. J. Dyczkowski (redaktor naczelny),
mgr J. Kutrowska (sekretarz redakcji),

Rada Programowa:
inż. J. Bartak, inż. D. Łochocki, mgr S. Majchrzak
mgr inż. A. Musielak, inż. H. Oleksy, mgr inż. H. Piłko,
dr inż. B. Piwowar, dr hab. inż. K. Urbaniec

Warunki prenumeraty

Jednostki gospodarki społecznej, instytucje, organizacje i wszelkiego rodzaju zakłady pracy zamawiają prenumeratę w miejscowych Oddziałach RSW "Prasa-Książka-Ruch", w miejscowościach zaś, w których nie ma Oddziałów RSW – w urzędach pocztowych. Czytelnicy indywidualni opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych i u doręczycieli. Prenumeratę roczną w cenie 1896zł należy zamawiać do 25 listopada na rok następny, półroczną do 10 czerwca na II półrocze.

P. 2900/85

ZRZESZENIE PRODUCENTÓW ŚRODKÓW INFORMATYKI, AUTOMATYKI i APARATURY POMIAROWEJ „MERA”

SPIS TREŚCI

WYDZIAŁ INFORMATYKI I AUTOMATYKI

1. Zarząd	1
2. Prezes Zarządu	1
3. Wiceprezes Zarządu	1
4. Członkowie Zarządu	1
5. Zarząd	1
6. Zarząd	1
7. Zarząd	1
8. Zarząd	1
9. Zarząd	1
10. Zarząd	1
11. Zarząd	1
12. Zarząd	1
13. Zarząd	1
14. Zarząd	1
15. Zarząd	1
16. Zarząd	1
17. Zarząd	1
18. Zarząd	1
19. Zarząd	1
20. Zarząd	1
21. Zarząd	1
22. Zarząd	1
23. Zarząd	1
24. Zarząd	1
25. Zarząd	1
26. Zarząd	1
27. Zarząd	1
28. Zarząd	1
29. Zarząd	1
30. Zarząd	1
31. Zarząd	1
32. Zarząd	1
33. Zarząd	1
34. Zarząd	1
35. Zarząd	1
36. Zarząd	1
37. Zarząd	1
38. Zarząd	1
39. Zarząd	1
40. Zarząd	1
41. Zarząd	1
42. Zarząd	1
43. Zarząd	1
44. Zarząd	1
45. Zarząd	1
46. Zarząd	1
47. Zarząd	1
48. Zarząd	1
49. Zarząd	1
50. Zarząd	1
51. Zarząd	1
52. Zarząd	1
53. Zarząd	1
54. Zarząd	1
55. Zarząd	1
56. Zarząd	1
57. Zarząd	1
58. Zarząd	1
59. Zarząd	1
60. Zarząd	1
61. Zarząd	1
62. Zarząd	1
63. Zarząd	1
64. Zarząd	1
65. Zarząd	1
66. Zarząd	1
67. Zarząd	1
68. Zarząd	1
69. Zarząd	1
70. Zarząd	1
71. Zarząd	1
72. Zarząd	1
73. Zarząd	1
74. Zarząd	1
75. Zarząd	1
76. Zarząd	1
77. Zarząd	1
78. Zarząd	1
79. Zarząd	1
80. Zarząd	1
81. Zarząd	1
82. Zarząd	1
83. Zarząd	1
84. Zarząd	1
85. Zarząd	1
86. Zarząd	1
87. Zarząd	1
88. Zarząd	1
89. Zarząd	1
90. Zarząd	1
91. Zarząd	1
92. Zarząd	1
93. Zarząd	1
94. Zarząd	1
95. Zarząd	1
96. Zarząd	1
97. Zarząd	1
98. Zarząd	1
99. Zarząd	1
100. Zarząd	1

BIULETYN TECHNICZNO-INFORMACYJNY

Warszawa, styczeń 1985

SPIS TREŚCI

P. Starbala	Znowelizowane prawo wynalazcze. - Nowe szanse i możliwości.....	3
W. Pomianowski	Wynagrodzenia odrębne dla twórcy projektu wynalazczego.....	6
M. Węclawowicz	Finansowanie wynalazczości.....	13
J. Dyczkowski	Wynalazczość i racjonalizacja w zakładach Zrzeszenia MERA.....	29
Z. Czekalski	Wynalazczość i racjonalizacja nie może być celem samym w sobie.....	36
J. Bałabuch	Czy nowelizacja ustawy spełnia swój cel?.....	38
J. Martusewicz		
Wielokanałowe urządzenie testujące.....		40

Opracowanie: Redakcja Biuletynu Techniczno-Informacyjnego "Mera", ul. Poezji 19, 04-994 Warszawa /tel. 12-90-11 wew. 17-54/. Wydawca: Przedsiębiorstwo Automatyki Przemysłowej "Mera-Pnefal", ul. Poezji 19, 04-994 Warszawa. Zam. 18/85. Nakład 1300 egz.

ZNOWELIZOWANE PRAWO WYNAŁAZCZE -NOWE SZANSE I MOŻLIWOŚCI

Podstawowym źródłem polskiego prawa wynalazczego jest ustawa o wynalazczości z dnia 19 października 1972 r. znowelizowana ustawą z dnia 26 kwietnia 1984 r. o zmianie ustawy o wynalazczości.

Jednolity tekst ustawy jest opublikowany w Dzienniku Ustaw nr 33 z dnia 1 lipca 1984 r. pod pozycją 177.

Najważniejszym aktem wykonawczym do ustawy o wynalazczości jest rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 czerwca 1984 r. w sprawie projektów wynalazczych. Rozporządzenie opublikowane zostało w tym samym dzienniku ustaw co ustawa, pod pozycją 178.

I. W wyniku nowelizacji ustawy o wynalazczości nastąpiło:

1/ Przedłużenie okresu wypłaty wynagrodzenia za projekty racjonalizatorskie do dwóch lat stosowania, a wzory użytkowe do trzech lat stosowania /artykuł 101 ust. 1 ustawy/.

2/ Zrezygnowanie z procentowego obniżenia wynagrodzenia za okres następnych pięciu lat stosowania pracowniczego wynalazku, gdy nie ma możliwości stosowania go w ciągu pierwszych pięciu lat, w rozmiarach uzasadnionych względami gospodarczymi /artykuł 99 ust. 2 ustawy/.

3/ Przyznanie wynagrodzenia tak jak za wynalazek lub wzór użytkowy twórcom pracowniczych projektów wynalazczych, którzy pomimo umorzenia postępowania po podjęciu decyzji pozytywnej mają prawo otrzymać świadectwo autorskie /artykuły 20 ust. 3 i 37 ust. 3 ustawy/.

4/ Przyznanie wynagrodzenia twórcom niektórych rozwiązań o charakterze organizacyjnym w wysokości połowy wynagrodzenia przewidzianego dla twórców projektów racjonalizatorskich /artykuły 84 ust. 1 i 98 ust. 5 ustawy/.

5/ Dochodzenie roszczeń z wynagrodzenia w postępowaniu sądowym bez konieczności wyczerpania drogi administracyjnej i w trybie przewidzianym dla dochodzenia roszczeń ze stosunku pracy /artykuł 110 ustawy/.

6/ Możliwość otrzymania nagrody za wynalazki lub wzory użytkowe w wypadku, gdy większość efektów z używania wyrobu wykonanego według tych projektów powstaje poza jednostką stosującą /artykuł 98 ust. 6 ustawy/.

7/ Objęcie dodatkowym wynagrodzeniem w dewizach twórców, udostępnionych za granicą nie chronionych projektów wynalazczych /artykuł 105 ust. 1 i 2 ustawy/.

II. Znowelizowane rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie projektów wynalazczych zawiera następujące rozwiązania prawne:

1/ Znosi górne limity wynagrodzeń i określa, że wynagrodzenie roczne za pracownicz projekt wynalazczy nie może wynosić mniej niż:
- 5000 zł za wynalazek,
- 3000 zł za wzór użytkowy,
- 2000 zł za projekt racjonalizatorski /§ 38 ust. 1 rozporządzenia/.

2/ Wprowadza nową, korzystniejszą od dotychczasowej tabelę wynagrodzeń /zał. nr 1 do rozporządzenia/.

3/ Wprowadza obligatoryjne podwyższenia wynagrodzenia o 50% /przy pozostawieniu możliwości podwyższenia do 300%/ za projekty wynalazcze, które służą realizacji zamówień rządowych bądź zmniejszają zużycie energii, paliw, surowców i materiałów, a o 70% za projekty uruchamiające lub rozszerzające produkcję eksportową i ograniczające bądź eliminujące import /§ 39 ust. 1 rozporządzenia/.

4/ Podwyższa odsetki za zwłokę w wypłacie wynagrodzenia /§ 42 ustępy 3 i 4 rozporządzenia/.

5/ Zwiększa koszty wypłacanych tak zwanych wynagrodzeń zaliczkowych /§ 42 rozporządzenia/, które obecnie wynoszą:

- wynagrodzenie przypadające jednej osobie do 20 000 zł wypłaca się w ciągu jednego miesiąca od dnia zastosowania projektu,
- w przypadku, gdy projekt został dokonany w wyniku umowy wynagrodzenie przypadające

mgr inż. JAN SOLARZ (ur.1947 r.)

Kierownik sekcji konstrukcyjnej - inżynier elektronik. W ZNP MERA-BŁONIE pracuje od 1970 r., 56 zgłoszonych, 28 przyjętych do realizacji i 13 zastosowanych projektów, uzyskane efekty 9.765 tys. zł.

jeanej osobie do 30 000 zł wypłaca się w ciągu jednego miesiąca od dnia zastosowania projektu,

- wynagrodzenie przypadające jednej osobie powyżej 20 000 zł, a w razie umowy o dokonanie projektu wynalazczego powyżej 30 000 zł wypłaca się twórcy w wysokości 50% lecz nie mniej niż 20 000 zł a w razie umowy nie mniej niż 30 000 zł. Najpóźniej w ciągu miesiąca od dnia zastosowania.

6/ Ustala sumy nagród dla osób współdziałających przy realizacji i rozpowszechnianiu pracowniczych projektów wynalazczych w wysokości 60% wynagrodzenia obliczonego za pierwszy rok stosowania tych projektów /§ 44 rozporządzenia/.

7/ Rozszerza grono osób podlegających nagradzaniu na osoby, które wykonywały prace organizacyjne związane z przygotowaniem i przeprowadzeniem wdrożenia projektu, zamieściły wynalazek lub wzór użytkowy w dokumentacji przeznaczonej do realizacji, przyczyniły się do uzyskania korzyści określonych w art. 105 ustawy /§ 44 ust. 2, 3 i 4 rozporządzenia/.

8/ Daje możliwość przeznaczenia do 10% sumy nagród na nagrody dla osób, które w szczególności sposób przyczyniły się do rozwoju wynalazczości

mgr inż. WIESŁAW NOWOSAD (ur.1947 r.)

Kierownik sekcji konstrukcyjnej - inżynier mechanik. W Zakładach MERA-BŁONIE pracuje od 1971 roku, 28 zgłoszonych, 21 przyjętych do realizacji i 10 zastosowanych projektów, uzyskane efekty ekonomiczne z tytułu ich stosowania wyniosły 10.795 tys. zł.

ci w danej jednostce gospodarki społeczniowej /§ 44 ust. 6 rozporządzenia/.

9/ Umożliwia przedłużenie okresu wypłaty nagród z jednego roku do trzech lat w odniesieniu do wynalazków i wzorów użytkowych i dwóch lat w odniesieniu do projektów racjonalizatorskich /§ 44 ust. 3 rozporządzenia/.

10/ Umożliwia ustalenie łącznej wysokości nagród od podwyższonej wysokości wynagrodzenia /§ 44 ust. 7 rozporządzenia/.

11/ Wprowadza obligatoryjne wypłacanie nagród w wysokości 30% wynagrodzenia dla twórców, którym ustawowo nie przysługuje wynagrodzenie z tytułu stosowania projektu racjonalizatorskiego /§ 44 ustęp 13 rozporządzenia/.

III. Ustawa o wynalazczości i rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie projektów wynalazczych zawierają korzystniejsze od dotychczasowych uregulowania dotyczące: klubów techniki i racjonalizacji, jednostek naukowo-badawczych, służb wynalazczości.

1/ Uregulowano zasady tworzenia i finansowania klubów techniki i racjonalizacji. W rozumieniu przepisów, kluby techniki i racjonalizacji

Załącznik nr 1 do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 czerwca 1984 r. /poz. 178/

Tabela wysokości wynagrodzeń za pracownicze projekty wynalazcze

Efekty ekonomiczne w złotych	Wynagrodzenie	
	za wynalazek i wzór użytkowy	za projekt racjonalizatorski
do 50 000	30% efektów ^{x/}	25% efektów ^{x/}
50 000 - 100 000	5 000 zł + 20% efektów	5 000 + 15% efektów
100 000 - 500 000	10 000 zł + 15% efektów	10 000 + 10% efektów
500 000 - 1 000 000	35 000 zł + 10% efektów	35 000 + 5% efektów
1 000 000 - 10 000 000	85 000 zł + 5% efektów	60 000 + 2,5% efektów
ponad 10 000 000	285 000 zł + 3% efektów	160 000 + 1,5% efektów

^{x/} Z zachowaniem przepisu § 38 ust. 1 rozporządzenia

EDWARD MICHALSKI - technik mechanik
(ur.1948 r.)

Konstruktor oprzyrządowania-technik mechanik. W Zakładach MERA-BŁONIE pracuje od 1967 r., 36 zgłoszonych, 21 przyjętych do stosowania i 15 zastosowanych projektów, uzyskane efekty ekonomiczne z ich stosowania wyniosły 1.073 tys. zł.

są organizacjami, które zrzeszają osoby zainteresowane rozwojem wynalazczości i racjonalizacji. Do podstawowych zadań klubów techniki i racjonalizacji należą:

- udzielanie twórcom projektów wynalazczych pomocy zgodnie ze swymi statutami i regulaminami oraz przepisami ustawy,
- występowanie w interesie twórców projektów wynalazczych wobec jednostki gospodarki uspołecznionej i organizacji administracji państwowej w sprawach dotyczących projektów wynalazczych
- występowanie w charakterze pełnomocnika twórców projektów wynalazczych w sprawach wynalazczości przed organami wymiaru sprawiedliwości oraz w postępowaniu przed Urzędem Patentowym PRL i Komisją Odwoławczą przy Urzędzie Patentowym /artykuł 9 ustawy/.

Wyróżnia się następujące rodzaje klubów:

- zakładowe kluby techniki i racjonalizacji zrzeszające pracowników jednostek gospodarki uspołecznionej,
- międzyzakładowe kluby techniki i racjonalizacji zrzeszające pracowników jednostek, w których nie utworzono zakładowego klubu techniki i racjonalizacji,
- kluby techniki i racjonalizacji organizacji samorządowych rzemiosła oraz organizacji społeczno-zawodowych działających w dziedzinie rolnictwa,
- branżowe kluby techniki i racjonalizacji stowarzyszeń technicznych,
- spółdzielcze i międzyspółdzielniane kluby techniki i racjonalizacji,
- wojewódzkie kluby techniki i racjonalizacji posiadające osobowość prawną i działające na obszarze województwa. W działalności klubów wojewódzkich mają uczestniczyć jednostki gospodarki uspołecznionej, a także wymienione kluby techniki i racjonalizacji. Koszty działalności wojewódzkiego klubu techniki i racjonalizacji są finansowane w odpowiednich częściach przez jednostki, które zawarły z klubem umowę o wzajemne świadczenia /paragrafy 24 i 34 rozporządzenia/.

2/ Uregulowano funkcjonowanie Turnieju Młodych Mistrzów Techniki, który powinien wpłynąć na rozwój technicznej twórczości młodzieży. Zadaniem TMMT jest organizowanie konkursów, olimpiad, giełd i innych form zainteresowania młodzieży wynalazczością. Organizacją wiodącą w TMMT jest Związek Socjalis-

MAREK TKACZYK - technik mechanik
(ur.1952 r.)

Konstruktor oprzyrządowania - technik mechanik, W ZMP MERA-BŁONIE pracuje od 1972 r., 22 zgłoszone, 18 przyjętych do realizacji i 13 zastosowanych projektów, uzyskane efekty ekonomiczne z tytułu ich stosowania wyniosły 598 tys. zł.

tycznej Młodzieży Polskiej /paragrafy 28 do 30 rozporządzenia/.

3/ W odniesieniu do jednostek naukowo-badawczych mają znaczenie następujące zmiany:

- licencja dorozumiana, z którą mamy do czynienia, gdy w wyniku umowy o prace badawcze lub rozwojowe wykonawca umowy przekazuje zamawiającemu wyniki pracy zawierające wynalazek. Domniemywa się wtedy, że wykonawca udzielił zamawiającemu licencji dorozumianej. Wykonawcy umowy, którym w zasadzie jest jednostka naukowo-badawcza przysługuje prawo do dodatkowej zapłaty w wysokości 5% efektów uzyskanych ze stosowania wynalazku w ciągu 5 lat stosowania /artykuł 53 ustawy/,
- licencja otwarta, która polega na tym, że uprawniony z patentu oświadcza przed Urzędem Patentowym, o gotowości udzielenia licencji na stosowanie wynalazku nieodpłatnie lub za odpowiednią opłatą. Złożenie oświadczenia daje uprawnionemu 50% ulgi w opłatach okresowych związanych z ochroną. Przy licencji otwartej, która ma charakter licencji niewyłącznej i pełnej opłata licencyjna nie może przekraczać 10% efektów uzyskiwanych przez licencjobiorcę w każdym roku stosowania wynalazku /artykuł 52 ustawy/,
- prawo do dodatkowej zapłaty w przypadku wspólności patentu, gdy korzyści ze stosowania wynalazku lub wzoru użytkowego osiąga jeden ze współuprawnionych /w zasadzie korzyści, przez które rozumie się wpływy /efekty/ po potrąceniu poniesionych nakładów, uzyskuje przedsiębiorstwo przemysłowe/ jest on obowiązany do przeniesienia na pozostałych współuprawnionych, stosownie do ich udziałów, odpowiedniej części 50% korzyści /artykuł 45 ustawy/.

4/ Wzmocniono pozycję służby wynalazczości przez nałożenie na jednostkę gospodarki uspołecznionej obowiązku tworzenia komórek organizacyjnych lub stanowisk pracy do spraw wynalazczości, podległych bezpośrednio kierownikowi /dyrektorowi, prezesowi itp./ lub jego zastępcy /paragraf 3 rozporządzenia/.

Skrótowe omówienie znowelizowanej ustawy o wynalazczości i rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie projektów wynalazczych powinno ułatwić posługiwanie się tymi aktami prawnymi i przyczynić się do ich wdrożenia w życie.

WYNAGRODZENIA ODRĘBNE DLA TWÓRCY PROJEKTU WYNAŁAZCZEGO

Przyjęcie do stosowania pracowniczego projektu wynalazczego i przyznanie twórcy wynagrodzenia za uzyskane efekty nie wyłącza uprawnień tego twórcy do nagrody przewidzianej w art. 111 ust. 2 ustawy z dnia 19 października 1972 r. o wynalazczości - zmiana z dnia 26 kwietnia 1984 r. /jednolity tekst Dz. U. nr. 33/84 poz. 177/ zwanej dalej "ustawą". Wynagrodzenia inne z tytułu efektów stosowania projektu wynalazczego przysługują twórcy /współtwórcy/ tylko w przypadkach wymienionych w ustawie oraz w aktach wykonawczych. Jednym z takich wynagrodzeń jest wynagrodzenie odrębne.

Pozorna prostota unormowań i ich lakoniczny zapis w ustawie stwarza w praktyce nierzadko trudności, zarówno w wypłacie jak i prawidłowym co do wysokości, jej określeniu. Ustawa stanowi:

"art. 106. Twórca pracowniczego projektu wynalazczego ma prawo do odrębnego wynagrodzenia za dostarczenie dokumentacji przydatnej do stosowania projektu",

"art. 95 ust. 2. Koszty badania i prób potrzebnych dla dokonania oceny projektu wynalazczego ponosi jednostka gospodarki społecznej. Ponadto jednostka ta obowiązana jest dokonać swoim kosztem potrzebnych uzupełnień zgłoszenia, jeżeli twórca projektu nie może tego dokonać".

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 czerwca 1984 r. w sprawie projektów wynalazczych /Dz. U. nr 33/84, poz. 178/ zwane dalej rozporządzeniem precyzuje natomiast:

"§ 43 ust. 3. Wynagrodzenie odrębne, o którym mowa w art. 106 wypłaca jednostka gospodarki społecznej, która przyjęła projekt wynalazczy do stosowania, w terminie dwóch miesięcy od daty przyjęcia dokumentacji przydatnej do stosowania tego projektu. Jednostka ta w tym terminie jest zobowiązana również dokonać zwrotu udokumentowanych wydatków poniesionych przez twórcę przy opracowaniu i realizacji projektu wynalazczego, w tym kosztów badań, prób, modeli i prototypów potrzebnych do dokonania oceny przydatności tego projektu. Jeżeli łączna wypłata prowadziłaby jednak do opóźnienia, zwrot kosztów może być dokonany oddzielnie".

Mając na celu wyjaśnienie wielu wątpliwości dotyczących określenia wynagrodzenia odręb-

nego, opracowanie niniejsze nie rości pretensji do teoretycznego wyczerpania tematu, rozważania doktrynalne zostaną zatem zawężone do niezbędnego minimum. Przedstawiony materiał powinien stanowić pomoc dla samodzielnych przedsiębiorstw i innych jednostek prowadzących działalność w zakresie wynalazczości, bowiem uwzględnia uwarunkowania wynikające z wdrażanej reformy gospodarczej.

Określenie ustawowe "wynagrodzenie odrębne" oznacza, jak już wspomniano wyżej, pełną niezależność od wynagrodzenia twórcy pracowniczego projektu wynalazczego z tytułu uzyskanych efektów, jednakże oznacza całkowitą zależność od faktu przyjęcia tego projektu do stosowania. Można zatem stwierdzić, że wynagrodzenie odrębne dotyczy czynności dokonanych przez twórcę w zakresie realizacji projektu i nie jest związane z twórczą pracą nad projektem nawet w przypadku, gdyby fazy: twórczą i realizacyjną trudno było od siebie oddzielić.

Powstanie prawa twórcy pracowniczego projektu wynalazczego do wynagrodzenia odrębnego za dostarczoną dokumentację oraz zwrotu udokumentowanych wydatków poniesionych przez niego przy opracowaniu i realizacji tego projektu związane jest nieodłącznie ze spełnieniem poniższych przesłanek:

- a/ w odniesieniu do dostarczonej dokumentacji
 - wydanie przez jednostkę decyzji o przyjęciu do stosowania pracowniczego projektu wynalazczego,
 - dostarczenie przez twórcę /współtwórcę/ dokumentacji przydatnej do stosowania tego projektu,
 - przyjęcie przez jednostkę tej dokumentacji,
- b/ w odniesieniu do zwrotu udokumentowanych wydatków
 - udokumentowanie poniesionych wydatków /co do wysokości/,
 - brak rekompensaty tych wydatków w innej, niż finansowa, formie.

Należy podkreślić, że zgodnie z dyspozycją § 9 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie projektów wynalazczych, zwanym dalej "rozporządzeniem", twórca ma obowiązek zawarcia w zgłoszeniu pracowniczego projektu wynalazczego: opisu projektu, a w razie potrzeby także rysunków, schematów, obliczeń i receptur umożliwiających zrozumienie istoty tego projektu. Spełnienie powyższej dyspozycji

Kierownik sekcji w Zakładach Elektronicznej Aparatury Pomiarowej MERATRONIK w Warszawie. Twórca i współtwórca 16 wynalazków. Uzyskane efekty ekonomiczne z tytułu ich stosowania wyniosły 8,2 mln zł.

nie musi powodować możliwości dokonania oceny projektu, a jedynie zrozumienie jego istoty.

Dokumentacja

Przyjrzyjmy się bliżej przesłankom determinującym powstanie prawa do wynagrodzenia odrębnego, i tak:

- Wydanie przez jednostkę decyzji o przyjęciu do stosowania pracowniczego projektu wynalazczego.

Fakt podjęcia przez jednostkę decyzji o przyjęciu do stosowania pracowniczego projektu wynalazczego, w całości bądź w części, ma fundamentalne znaczenie dla stwierdzenia przydatności dostarczonej dokumentacji. Jeżeli jednostka z dowolnych przyczyn nie ma zamiaru stosować projektu, to rozpatrywanie przydatności staje się bezprzedmiotowe.

Ustawa wyłączyła stosowanie kodeksu postępowania administracyjnego w postępowaniu przed j. g. u. /art. 113 ustawy/ K. p. n. ma zastosowanie jedynie przy wydaniu decyzji i postanowień przez Urząd Patentowy i organy administracji państwowej. Decyzje podejmowane przez j. g. n. podlegają przepisom dotyczącym działalności tych jednostek /ogólnym bądź szczególnym/ i mają one charakter decyzji gospodarczych, tzn. wynikają z uwarunkowań wewnętrznych jednostek i nie podlegają zaskarżeniu. Stwierdzenie przez jednostkę, że zgłoszone rozwiązanie spełnia wymogi co najmniej art. 83-91 ustawy obliguje ją do dokonania oceny przydatności projektu /§12 ust. 1 rozporządzenia/. Na podstawie oceny przydatności jednostka podejmuje decyzję, o której niezwłocznie zawiadamia na piśmie twórcę projektu /§14 ust. 1 rozporządzenia/. Decyzja powyższa może mieć tylko dwa warianty:

- przyjąć projekt do stosowania /w całości bądź w części/,

- nie przyjąć projektu do stosowania, decyzja jest prawomocna już w chwili jej podjęcia i treść jej działa konstytutywnie, determinując dalsze losy projektu wynalazczego, a co się z tym wiąże, także losy dostarczonej dokumentacji.

- Dostarczenie przez twórcę /współtwórcę/ dokumentacji przydatnej do stosowania pracowniczego projektu wynalazczego.

Kierownik pracowni w Zakładach Elektronicznej Aparatury Pomiarowej MERATRONIK w Warszawie. Twórca i współtwórca 13 wynalazków. Uzyskane efekty ekonomiczne z tytułu ich stosowania wyniosły 19,7 mln zł.

Twórca może dostarczyć dokumentację samorzutnie, bądź też w wyniku zawartej z jednostką umowy /np. odpowiednie klauzule w umowie o dokonanie pracowniczego projektu wynalazczego/. Z punktu widzenia powstania prawa do wynagrodzenia odrębnego przy spełnieniu pierwszej przesłanki tryb dostarczenia dokumentacji nie ma najmniejszego znaczenia. Przepis art. 106 ustawy nie wnika bowiem w to, na jakiej podstawie nastąpiło dostarczenie dokumentacji, a uwzględnia jedynie fakt jej dostarczenia. W każdym przypadku wynagrodzenie twórcy będzie wynagrodzeniem odrębnym.

Inaczej jednak wygląda sytuacja, gdy jednostka nie przyjęła do stosowania zgłoszonego pracowniczego projektu wynalazczego, czyli nie została spełniona pierwsza z przesłanek. W tym przypadku twórca, który dostarczył dokumentację samorzutnie, działał na własne ryzyko i prawo do wynagrodzenia odrębnego nie powstanie. Jeśli natomiast dostarczenie dokumentacji nastąpiło w wyniku wcześniejszego zlecenia /tryb umowy/ - wynagrodzenie będzie mu przysługiwało z tytułu wykonania zamówienia zgodnie ze zleceniem /umową/. Nie jest to jednak w rozumieniu ustawy wynagrodzenie odrębne i nie korzysta ono z przywilejów temu wynagrodzeniu przypisanych, jest jedynie wynagrodzeniem umownym za wykonaną pracę.

Należy tu wyjaśnić problem autorstwa dokumentacji i udzielić odpowiedzi na pytanie: czy warunkiem koniecznym dla powstania prawa do wynagrodzenia odrębnego jest, aby twórca był autorem dostarczonej przez siebie dokumentacji? Przyjmując za punkt wyjścia wykładnię gramatyczną /językową/ art. 106 ustawy widzimy, że w tekście tegoż artykułu posłużono się określeniem dostarczenie dokumentacji, a nie np.: opracowanie lub wykonanie. Stąd wynika jednoznacznie, że twórca nie musi być autorem dostarczonej dokumentacji, a zatem nie kryterium autorstwa powoduje powstanie prawa do wynagrodzenia odrębnego. Tak więc nawet znany jednostce fakt opracowania dokumentacji przez osobę trzecią nie pozbawia twórcy projektu prawa do wynagrodzenia za nią.

Opisany wyżej fakt dostarczenia dokumentacji nie jest jednak wystarczający dla spełnienia

mgr inż. TADEUSZ JASIŃSKI (ur. 1939 r.)

Główny konstruktor w Zakładach Elektronicznej Aparatury Pomiarowej MERATRONIK w Warszawie. Zajmuje się konstrukcją urządzeń diagnostycznych do sprawdzania radiotelefonów. Jest współtwórcą 6 wynalazków, a uzyskane efekty ekonomiczne wyniosły 7,2 mln zł.

warunków omawianej przesłanki. Drugim warunkiem jest przydatność dostarczonej dokumentacji do stosowania pracowniczego projektu wynalazczego. I tak, za dokumentację przydatną do stosowania projektu uznać należy nie tylko dokumentację dotyczącą realizacji projektu /konstrukcyjną, projektową, technologiczną itp./ zmierzającą do wprowadzenia przedmiotu projektu w ruch, lecz również dokumentację eksploatacyjną /np. dokumentację techniczno-ruchową/. Przydatność dokumentacji do stosowania obejmuje zatem zarówno etap realizacji, jak i eksploatacji pracowniczego projektu wynalazczego. W praktyce zdarza się często, że dokumentacja zgłoszeniowa wykonana zgodnie z dyspozycją cyt. §9 ust. 2 rozporządzenia zawiera elementy wspólne, a mianowicie, w skład dokumentacji zgłoszeniowej włączona jest dokumentacja niezbędna dla zrozumienia istoty tego projektu i jednocześnie jest przydatna do stosowania go.

Twórca w zgłoszeniu ma obowiązek ujawnienia istoty projektu, co nie musi skutkować w możliwościach realizacyjnych. Inne przedstawienie nie daje jednak możliwości zrozumienia istoty, w takim przypadku należy więc z całości dokumentacji zgłoszeniowej wyodrębnić tę i tylko tę część dokumentacji, bez której zrozumienie projektu nie byłoby możliwe i przyznać wynagrodzenie odrębne za pozostałą część dokumentacji. Oczywiście w takim rozgraniczeniu nie unikniemy elementów dowolności ocen, a co się z tym wiąże, możliwości powstania konfliktów. Trudno byłoby jednak w tak ogólnym opracowaniu podać ściśle receptury, np. na rysunku złożeniowym całości rozwiązania wg zgłoszonego projektu jeden z podzespółów lub elementów stanowi istotę rozwiązania. Czy wobec tego wyłączyć cały rysunek, czy też nie? Logicznie wydaje się w takim przypadku zażądanie od twórcy szkicu, zawierającego ten podzespół lub element w uproszczonym układzie - w ramach uzupełnienia projektu - a nie wyłączenie całego rysunku /dotyczy to między innymi sytuacji, gdy dokumentacja nie jest rozdetalowana/.

- Przyjęcie przez jednostkę tej dokumentacji. Zarówno ustawa jak i rozporządzenie nie

inż. MACIEJ PAŁYSKA (ur. 1944 r.)

Kierownik pracowni opracowującej woltomierze i multimetry cyfrowe wysokiej dokładności w Zakładach Elektronicznej Aparatury Pomiarowej MERATRONIK w Warszawie. Jest współtwórcą 4 wynalazków, a uzyskane efekty ekonomiczne wyniosły 5,4 mln zł.

przewiduje wydawania decyzji o przyjęciu dokumentacji. Decyzja dotyczy jej przydatności i w związku z tym również przyjęcia dokumentacji do stosowania. Przepisy nie przewidują również formy dostarczenia dokumentacji, np. dokumentacja w szkicach, w ołówku, w tuszu, na kartonie, na kalce. W związku z tym fizyczne przyjęcie dokumentacji przez jednostkę nie jest decyzją administracyjną w rozumieniu kodeksu postępowania administracyjnego. Jest to więc czynność wynikająca z organizacji i zarządzania jednostką, przy czym w zależności od przyjętych zwyczajów wykonywania i przechowywania dokumentacji, forma dostarczenia nie powinna mieć wpływu na dokonanie przyjęcia; może mieć wpływ jedynie w sferze rozliczenia finansowego.

Należy stwierdzić, że poprawna i formalnie wystarczająca czynność przyjęcia dokumentacji przez jednostkę zachodzi wtedy, gdy jest potwierdzona odpowiednim protokołem zdawczo-odbiorczym poprzedzonym sprawdzeniem dokumentacji. Ze strony jednostki protokół taki sporządza i dokumentację kwituje, bądź archiwum, bądź komórka merytorycznie prowadząca wdrożenie projektu. Pośrednictwo komórki wynalazczości wydaje się być tutaj zbędne lecz zależne jest od systemu organizacji zarządzania jednostką. Niemniej jednak, jak wspomniano wcześniej, do aktu /czynności/ przyjęcia dokumentacji nie mają zastosowania przepisy kodeksu postępowania administracyjnego, w związku z czym nie jest wymagana dla udokumentowania faktu przyjęcia forma prawnie określona. Za przyjęcie dokumentacji należy uznać również faktyczne jej wykorzystanie przez jednostkę, która pracowniczy projekt wynalazczy przyjęła do stosowania. Odnośnie terminu przyjęcia dokumentacji, który nie jest ustalony ustawowo, należy przyjąć za doktryną, że powinno ono nastąpić przed datą rozpoczęcia realizacji projektu. Nie należy jednak z tym poglądem wiązać surowych reżimów, ponieważ znana i stosowana praktyka polega często na sukcesywnym dostarczaniu dokumentacji w trakcie wdrażania projektu. W tym wypadku przyjęcie dokumentacji powinno być dokonane z datą przekazania ostatnich rysunków /dotyczy to szczególnie trybu umownego/.

Specjalista konstruktor w Zakładach Elektronicznej Aparatury Pomiarowej MERATRONIK w Warszawie. Zajmuje się konstrukcją urządzeń do serwisu RTV. Jest współtwórcą 6 wynalazków, a uzyskane efekty ekonomiczne wyniosły 7,4 mln zł.

Spełnienie wszystkich wyżej omówionych przesłanek nakłada na jednostkę gospodarki uspołecznionej obowiązek wypłaty wynagrodzenia odrębnego w ciągu dwóch miesięcy od daty przyjęcia dokumentacji przydatnej do stosowania projektu /§43 ust. 3 rozporządzenia/. Ewentualne późniejsze odstąpienie przez j. g. n. od realizacji projektu nie zwalnia jednostki od obowiązku wypłaty wynagrodzenia odrębnego. Dostarczenie przez twórcę dokumentacji i pozytywne decyzje w sprawie projektu, bez względu na kolejność zdarzeń, skutkuje konstytutywnie powstaniem prawa do wynagrodzenia odrębnego. Przyjęcie dokumentacji przez jednostkę jest tym zdarzeniem, od którego licząc roszczenia /wynagrodzenie odrębne/ zaczyna być wymagalna, przy czym przewidziana przepisem ust. 3 §43 dwa miesiące są okresem na techniczne przygotowanie wypłaty wynagrodzenia np. dokonanie wyceny, przygotowanie dokumentów niezbędnych do wypłaty. Po bezskutecznym upływie tego terminu twórcy służy prawo dochodzenia tego roszczenia. Tryb dochodzenia wynagrodzenia odrębnego nie jest niczym uwarunkowany i zgodnie z art. 108 ustawy stosuje się do niego przepisy prawa cywilnego.

Zwrot udokumentowanych wydatków

Obowiązujące przepisy, a konkretnie §43 ust. 3 rozporządzenia jak należy domniemywać w związku z art. 95 ust. 2 ustawy, nakazują zwrócić twórcy /współtwórcy/ pracowniczego projektu wynalazczego wydatki poniesione w związku z dokonaniem, oceną i realizacją projektu. Ponieważ przepisy mówią o obowiązku zwrotu wydatków, należy więc jednoznacznie stwierdzić, że skoro jednostka obciążona jest obowiązkiem, to twórcy przysługuje prawo dochodzenia tego świadczenia /rekompensaty/. Zwrot wydatków poniesionych przez twórcę jest świadczeniem rekompensacyjnym, czyli dokonuje się go w wysokości rzeczywiście poniesionej /dokładnie rzecz biorąc - w wysokości udokumentowanej/. Tak więc twórcy nie przysługuje prawo zwrotu poniesionych kosztów, jeśli koszty /wydatki/ te zostały twórcy w inny sposób zrekompensowane /zwrócone/. Np.: twórcy nie przysługuje zwrot kosztów poniesionych w związku ze sporządzeniem dokumentacji, jeśli otrzymał wynagrodzenie za dostar-

Specjalista konstruktor w Zakładach Elektronicznej Aparatury Pomiarowej MERATRONIK w Warszawie. Twórca i współtwórca 15 wynalazków. Uzyskane efekty ekonomiczne z tytułu ich stosowania wyniosły 13,1 mln zł.

czenie tej dokumentacji; jeżeli zakupił on narzędzia niezbędne do wykonania modelu, to należy mu się zwrot kosztów, gdyż zachowuje je na własność./chyba, że uległy one całkowitemu technicznemu zużyciu/ lub częściowy zwrot uwzględniający techniczne zużycie narzędzi. Jeśli zaś przekaze częściowo zużyte narzędzia jednostce, to przysługuje mu zwrot całości kosztów nabycia. Wracając jednak do przesłanek powstania prawa twórcy pracowniczego projektu wynalazczego do zwrotu udokumentowanych wydatków spróbujemy je skonkretyzować, i tak:

- Udokumentowanie poniesionych wydatków /co do wysokości/.

Na koszty dokonania projektu składają się głównie wydatki poniesione na zakup materiałów, surowców i narzędzi oraz często literatury fachowej i zleceń wykonania określonych prac np. wykonanie obliczeń. Do kosztów oceny oraz realizacji zaliczamy wszelkie wydatki poniesione na tych etapach, a przede wszystkim: koszty opracowania dokumentacji technicznej projektu, koszty wykonania modeli, prototypów, materiałów i urządzeń, niezbędnych lub przydatnych przy ocenie i realizacji pracowniczego projektu wynalazczego.

Użyte w rozporządzeniu określenie wydatki należy rozumieć szeroko, ponieważ trudno odróżnić i ewentualnie dawać uprzywilejowanie dokonanym przez twórcę nakładom pieniężnym nad poniesionym przez niego nakładem pracy osobistej, która przedstawia określoną wartość, tyle tylko że świadczoną nie w formie pieniężnej, a w naturze. "Zwrot poniesionych kosztów" jest bowiem pojęciem węższym od "nakładów" poniesionych przez twórcę na wykonanie modelu itp., gdyż nie uwzględnia w całości przypadku samodzielnego wykonania przez twórcę, np. w warunkach domowych. Tak więc obowiązek zwrotu udokumentowanych wydatków obejmuje także obowiązek opłatności prac wykonanych przez twórcę przy opracowaniu lub realizacji projektu.

Odrębnym aspektem jest sprawa udokumentowania poniesionych wydatków. Na tym tle najczęściej powstają konflikty między twórcą projektu a jednostką, która projekt do stos-

Kierownik pracowni, w której opracowuje się urządzenia do serwisu RTV w Zakładach Elektronicznej Aparatury Pomiarowej MERATRONIK w Warszawie. Współtwórca 4 wynalazków i wzoru użytkowego. Efekty ekonomiczne z tytułu ich stosowania wyniosły 7,6 mln zł.

wania przyjęła. Ponieważ twórca jest osobą fizyczną, a nie przedsiębiorcą, więc z przyczyn technicznych nie może dostarczyć takich dokumentów, jakie mogą i muszą w określonych przypadkach dostarczyć inne jednostki gospodarki uspołecznionej, bądź też jednostki gospodarcze sektora nieuspołecznionego. Z powyższych względów należy uznawać przedstawione rachunki innych osób fizycznych, a w przypadku zakupu - paragony lub oświadczenia. Jednostka ma przecież możliwość stwierdzenia i sprawdzenia czy wydatki były uzasadnione i czy nie przekraczały kwotowo sum, jakie należałoby zapłacić innym jednostkom uspołecznionym za wykonanie określonych czynności, lub też czy wartość zakupów jest zgodna z cennikami, lub mieści się w granicach stosowanych cen umownych.

W przypadku wyceny nakładów osobistej pracy twórcy, wystarczający winien być wystawiony przez niego rachunek, obejmujący kalkulację nakładu pracy i kosztu jej wykonania. Możliwa jest przecież weryfikacja technologiczna wykonanej pracy, oczywiście zgodnie z zasadami wyceny prac modelowych, czyli z uwzględnieniem stawek zaszerogowania pracowników wydziałów modelowych, a nie stawek zaszerogowania pracy. Podsumowując, zbyt techniczne formalizowanie rozliczenia zwrotu poniesionych wydatków jest niewskazane, ponieważ jednostka ma zawsze możliwość zarówno obiektywnej oceny zasadności wydatków jak i realności przedstawionych rozliczeń.

Niczym nieuzasadniona błędna jest praktyka - niestety dość częsta - zawierania z twórcą projektu antydatowanej umowy o wykonanie określonych prac, jak również użycie własnych materiałów i narzędzi. W świetle obowiązujących przepisów takie postępowanie nie tylko narusza prawo, ale również podważa wiarę w praworządność i możliwość bezpośredniego stosowania jednoznacznych przepisów obowiązującego prawa.

- Brak rekompensaty tych wydatków w formie innej niż finansowa.

Przesłankę tę omówiono już we wstępie do niniejszego rozdziału, niemniej jednak należy dodatkowo podkreślić, że rozliczanie zakupionych bądź użytych własnych materiałów i/lub

Kierownik pracowni w Zakładach Elektronicznej Aparatury Pomiarowej MERATRONIK w Warszawie. Zajmował się konstrukcją przyrządów cyfrowych, a obecnie urządzeń wykorzystujących interfejs IEC 625. Współtwórca 7 wynalazków. Efekty ekonomiczne z tytułu ich stosowania wyniosły 6,6 mln zł.

narzędzi nie może być wyższe niż średnie ilości tych materiałów i/lub narzędzi zużywanych w jednostce przy wykonywaniu prac modelowych. Przy rozliczeniu innych kosztów należy zwrócić uwagę, czy nie zostały one zwrócone w inny sposób, np. czy koszty wyjazdu związanego z projektem nie były pokryte w ramach delegacji służbowej, czy przy zakupie książek lub czasopism nie pozostały one u twórcy, który zakupu dokonał.

Ustalenie wysokości wynagrodzenia odrębnego i zwrotu wydatków w części stanowiącej nakład osobistej pracy twórcy

Przepisy ustawy o wynalazczości i przepisy wydane na jej podstawie nie określają sposobu ustalania wynagrodzenia odrębnego. Nie daje to jednak podstaw do szacunkowego ustalania wysokości tego wynagrodzenia, jego wysokość winna być pieniężnym ekwiwalentem uzasadnionego nakładu pracy poniesionego w celu opracowania dokumentacji lub wykonania modelu, przeprowadzenia prób itp. Do 1 stycznia 1982 r. sprawa była w miarę przejrzysta, gdyż sposób postępowania w sprawach wyceny oparty był na wyjaśnieniu Urzędu Patentowego PRL zamieszczonym w "Wiadomościach Urzędu Patentowego PRL" nr 9/1977 poz. 205 i zawierającym następujące wskazówki:

"Wyjaśnienie w sprawie stawek wynagrodzeń za sporządzanie przez osoby fizyczne dokumentacji technicznej do projektów wynalazczych.

W związku z licznymi pytaniami w powyższej kwestii, Urząd Patentowy PRL - w porozumieniu z Ministerstwem Pracy, Płac i Spraw Socjalnych - wyjaśnia co następuje:

1/ o ile prace konieczne do sporządzenia dokumentacji technicznej do projektów wynalazczych są ujęte w obowiązujących cennikach prac projektowych, należy przyjąć te cenniki z zastosowaniem mnożnika do 0,55 - zgodnie z przepisem § 3 zarządzenia nr 28 Ministerstwa Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z dnia 6.10.1972 r. w sprawie cennika projektów inwestycji /Dz. Urzędowy MBiPMB nr 9 poz. 25 z późniejszymi zmianami/.

2/ jeśli natomiast prace te nie są ujęte w obowiązujących cennikach prac projektowych, to

mgr inż. JERZY ZAJDEL (ur. 1944 r.)

Starszy projektant w Zakładzie Projektowo-Technologicznym MERA-PNEFAL., obecnie w Centrum Badawczo-Wdrożeniowym MERCOMP. Współtwórca 12 wynalazków, a uzyskane efekty ekonomiczne z tytułu ich stosowania wyniosły 11,174 mln zł.

przy ustalaniu stawki wynagrodzenia za te prace należy stosować przepisy §5 ust. 2 i 3 uchwały nr 235 Rady Ministrów z dnia 26.09.1967 r. w sprawie zasad gospodarowania bezosobowym funduszem płac w przedsiębiorstwach państwowych, zmienionej uchwałą nr 142 Rady Ministrów z dnia 2.07.1976 r. /MP nr 30, poz. 130/".

Należy stwierdzić, że stosowanie powyższej metodyki nie prowadziło jednak do obiektywnej wyceny, ponieważ już od roku 1978 wprowadzono mnożniki przeliczeniowe stawek i mnożniki te nie były w sposób ogólnie dostępny publikowane. Od roku 1981 zmiany mnożników dotyczyły często nie całych branż lecz konkretnych biur projektowych lub konstrukcyjnych, w zależności od zwiększenia się kosztów opracowań i kosztów ogólnych jednostek projektowych i konstrukcyjnych.

Reforma gospodarcza spowodowała usamodzielnianie się przedsiębiorstw i jak wynika z postanowień ustawy z dnia 25 września 1981 r. o przedsiębiorstwach państwowych /Dz. U. nr 24/81, poz. 122/, ustawy z dnia 26 lutego 1982 r. o cenach /Dz. U. nr 7/82, poz. 52/ oraz unormowań zawartych w uchwale nr 243 Rady Ministrów z dnia 30 listopada 1981 r. w sprawie zasad działalności przedsiębiorstw państwowych w 1982 r. MP nr 32/81, poz. 287/ - od dnia 1 stycznia 1982 r. przestały obowiązywać cenniki stosowane w biurach projektowych i jednostkach konstrukcyjnych. Wartość prac projektowych i konstrukcyjnych oraz innych prac i usług określa się w oparciu o własne analizy kosztów. Jako materiał pomocniczy można wykorzystać dotychczas stosowane cenniki oraz materiały i analizy opracowane przez inne jednostki. Mając na względzie trudności powstające przy określaniu wysokości wynagrodzenia odrębnego, poniżej przedstawimy projekt instrukcji wyceny dokumentacji, który uzupełniony bądź dostosowany do specyfiki jednostki gospodarki społecznej, po zatwierdzeniu przez kierownika tej jednostki, może stanowić podstawę prawną określania wysokości wynagrodzenia odrębnego i zwrotu udokumentowanych wydatków w zakresie nakładu pracy twórcy projektu. Instrukcja taka może być stosowana również przy rozliczaniu prac nie związanych z pracowniczymi projektami wynalazczymi.

EDWARD SEREMAK (ur. 1941 r.)

Specjalista technolog, pracujący od 1972 r. w Warszawskich Zakładach Urządzeń Informatyki MERAMAT. Zajmuje się opracowywaniem konstrukcji i technologii głowic magnetycznych. Twórca 13 projektów wynalazczych. Efekty ekonomiczne z tytułu ich stosowania wyniosły 3 mln zł.

Ustawa o wynalazczości stworzyła szeroki system motywacyjny obejmujący twórców i szeroki krąg osób współdziałających. Brak unormowań sposobu wyceny dokumentacji jak i określenia stawek np. godzinowych stwarza przedsiębiorstwu możliwość płacenia za dokumentację dostarczaną w trybie bezumownym stawek dopingujących twórców do ponoszenia ryzyka dostarczania dokumentacji. Stąd też w projekcie instrukcji nie posłużono się stosowaną w umowach jednostkową stawką wynagrodzenia lub stawką godzinową wynagrodzenia zasadniczego pracownika o kwalifikacjach do wykonania pracy /tzn. bez premii, dodatków/ lecz w § 4 zastosowano średnią płacę pracowników o kwalifikacjach niezbędnych dla wykonania dokumentacji. Przy zwrocie udokumentowanych wydatków w zakresie nakładu pracy osobistej twórcy posłużono się tą samą zasadą. Istotnym elementem motywacyjnym jest przewidziane projektem instrukcji stosowanie stawek kroczących, tzn. uaktualnianych corocznie na dzień 1 stycznia. Oczywiście jest, że jeśli instrukcja będzie po raz pierwszy wprowadzona w trakcie roku nie należy cofać się do początku roku lecz uwzględnić stawki bieżące.

Istotną sprawą jest podstawa prawna takiego wewnętrznego unormowania. Otóż, jak już wspomniano, zarówno ustawa jak i rozporządzenie nie wprowadzają żadnych obowiązujących unormowań w tym zakresie. Jedynym aktem normatywnym traktującym o stawkach jest Uchwała nr 244 Rady Ministrów z dnia 19 listopada 1982 r. w sprawie wynagradzania za prace powierzone pracownikom przez społecznie zakłady pracy na podstawie umów o dzieło lub umów zlecenia /M. P. nr 29/82 poz. 252/ Przepisy tej uchwały nie normują trybu bezumownego przewidzianego ustawą i rozporządzeniem, a wręcz w § 4 ust. 1 wyłączają stosowanie jej przepisów dla prac, które podlegają przepisom odrębnym. Jednym z rodzajów prac wymienionych w cyt. przepisie są prace z zakresu twórczości. Praca twórcza z kolei wymieniona została w art. 5 ust. 1, należy więc przyjąć, że wynalazczość jest twórczością w zakresie techniki i organizacji gospodarki. Skoro Uchwała 244 RM nie ma zastosowania w naszym przypadku i brak przepisów szczególnych, to zgodnie z zasadami reformy gospodar-

Kierownik sekcji Biura Konstrukcji Pamięci w Warszawskich Zakładach Urządzeń Informatyki MERAMAT. Zajmuje się opracowywaniem konstrukcji i wdrażaniem do produkcji taśmowych pamięci magnetycznych. Twórca 13 projektów wynalazczych. Efekty ekonomiczne z tytułu ich stosowania wyniosły 10 mln zł.

czej, jednostki gospodarki społecznionej winny sprawy niereglamentowane zewnętrznie załatwić we własnym zakresie. Jak już wyżej wspomniano opracowanie niniejsze, przybliżając problematykę, ma stanowić pomoc w samodzielnych działaniach j. g. n. Należy podkreślić, że zgodnie z ust. 4 § 4 projektu i instrukcji podwyższenie stawki o 100% jest obligatoryjne, natomiast według ust. 5 podwyższenie następne jest już tylko fakultatywne.

Ustalenie wysokości wynagrodzenia za dokumentację dostarczoną przez twórcę w trybie umowy oraz wynagrodzenie innych osób udzielających na zlecenie j. g. n. pomocy twórcom bądź też wykonujących dokumentację techniczną na zlecenie j. g. n.

Reforma gospodarcza wprowadziła zmianę systemu finansowania i zarządzania j. g. n.; wraz ze zmianą systemu jednostki uzyskały daleko idącą swobodę zawierania umów zarówno z innymi jednostkami jak i osobami fizycznymi bez względu na to czy są to jej pracownicy czy nie. Ponieważ instrukcja wyceny dokumentacji służyć może przy wycenie wszystkich dokumentacji uzyskiwanych przez j. g. n. łącznie z wykonanymi na podstawie umowy o dzieło lub umowy zlecenia to podkreślić należy, że unormowania § 4 projektu instrukcji nie mogą mieć w tym trybie zastosowania. W miejsce ich wchodzi przepisy cyt. w poprzednim rozdziale Uchwały nr 244 Rady Ministrów w sprawie wynagradzania za prace powierzane pracownikom przez społecznione zakłady /M. P. 29/82 poz. 252/.

Stosując instrukcję otrzymujemy wycenę pracochłonności w godzinach. Rozliczając za wartość i wykonaną umowę pamiętać należy o zasadach zawartych w Uchwale nr 244 i tak: a/ Uchwała stosuje jednakowe podstawy wynagrodzenia za prace objęte umową o dzieło jak też umową zlecenia, b/ za podstawę określenia jednostkowych stawek wynagrodzenia przyjmuje się jednostkowe stawki ustalone, że ta praca w przepisach o wynagradzaniu pracowników danego zakładu pracy albo w przepisach powszechnie obowiązujących - patrz § 2 pkt. 1 Uchwały 244, i stawki te mogą być podwyższone do 50%. Podwyższenie do tej granicy jest fakultatywne /nieobowiązkowe/ - granica zaś nieprzekraczalna, c/ za podstawę określania jednostkowych stawek wynagrodzenia dla prac nie mających u-

Kierownik sekcji Biura Konstrukcji Systemów w Warszawskich Zakładach Urządzeń Informatyki MERAMAT. Zajmuje się opracowywaniem konstrukcji i wdrażaniem do produkcji taśmowych pamięci magnetycznych. Twórca 14 projektów wynalazczych. Efekty ekonomiczne z tytułu ich stosowania wyniosły 17 mln zł.

stalonych w zakładzie jednostkowych stawek wynagrodzenia przyjmuje się godzinową stawkę wynagrodzenia zasadniczego pracownika o kwalifikacjach odpowiednich do wykonania tej pracy - patrz § 2 pkt. 2 Uchwały 244. Stawka ta może być podwyższona do 100%, przy czym podwyższenie jest fakultatywne, a granica nieprzekraczalna,

d/ jednostka gospodarki społecznionej może podwyższyć stawki wynagrodzenia już wcześniej podwyższone /pkt. b i c/ do 50% lub 100% w razie konieczności posiadania przez wykonawcę umowy szczególnie wysokich kwalifikacji lub w krótkim terminie, gdy zachodzi konieczność ich wykonania w porze nocnej, albo w dniach ustawowo wolnych od pracy. Podwyższenie tego wynagrodzenia nie jest limitowane lecz wymaga indywidualnego uzasadnienia, patrz § 2 pkt. 3 Uchwały 244.

Uwagi do stosowania instrukcji

Dostosowując dla potrzeb j. g. n. projekt instrukcji, a następnie stosując ją w praktyce należy pamiętać o:

1/ Normy czasowe podane w § 3 projektu pozostaną zawsze normami maksymalnymi, tzn. nie dla każdego rysunku trzeba stosować je sztywno w wymiarze podstawowym, ale można je zmniejszyć np. ze względu na niski stopień trudności: konstrukcyjnej, rysunkowej itp.,

2/ przyjmuje się, że dokumentacja winna być wykonana na kalce w tuszu. Przy dostarczeniu rysunków w ołówku potrąca się z czasu obliczonego za nią 15%. Jeżeli dostarczona dokumentacja jest np. w szkicach odrębnych i wymaga rozrysowania indywidualnego przed kreśleniem należy ustalić wielkość potrącenia za to rozrysowanie,

3/ współczynnik trudności - stosujemy stały dla całego rozwiązania. Odnosząc go indywidualnie do każdego rysunku ocenilibyśmy tylko jego trudności: technologiczną i rysunkową. Dla prostych rysunków zmniejsza się wymiar godzin, patrz pkt. 1 niniejszego rozdziału,

4/ projekt instrukcji nie zawiera zasad wyceny projektów budowlanych. Jednostki, które nie zajmują się budownictwem a jedynie prowadzą działalność remontowo-inwestycyjną winny zlecić wycenę projektów budowlanych biuram projektów, które dokonują ich wyceny według stawek u nich obowiązujących.

Literatura:

- [1] A. Łopalewski, J. Czarnek: Jak wynagradzać wynalazców i racjonalizatorów, Wyd. CRZZ, 1968.
[2] J. Gosiewski, A. Szewc: Wynagradzanie wynalazców i racjonalizatorów, IW CRZZ, 1980.
[3] J. Szwaja: Prawo wynalazcze, przepisy, orzecznictwo, piśmiennictwo, objaśnienia. Wyd. Prawnicze 1978.
[4] Zarządzenie nr 77 Ministerstwa Przemysłu Ciężkiego w sprawie wynalazczości, Warszawa, 1964.
[5] Materiały dotyczące działalności przedsiębiorstw budownictwa i przemysłu materiałów

- budowlanych w 1982 r., IWZZ, Warszawa 1982.
[6] Reforma gospodarcza - zbiór ustaw, Warszawa 1982.
[7] Zasady działalności przedsiębiorstw państwowych w 1982 r. - zbiór przepisów, IWZZ, Warszawa 1982.
[8] Uchwała nr 244 Rady Ministrów z dnia 19 listopada 1982 r. w sprawie wynagradzania za prace powierzone przez uspołecznione zakłady pracy na podstawie umowy o dzieło lub umów zlecenia /M. P. nr 29/82 poz. 252/.
[9] J. Kruszewska: Umowy o dzieło i umowy zlecenia jednostek gospodarki uspołecznionej z osobami fizycznymi - Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego nr 3/84 str. 80 - 82.

mgr MARIAN WĘCŁAWOWICZ

FINANSOWANIE WYNALAZCZOŚCI

Ogólne zasady finansowania postępu techniczno-ekonomicznego i wynalazczości

Reforma gospodarcza spowodowała szereg uregulowań prawnych zmieniających zasady finansowania postępu technicznego i wynalazczości pracowniczej. Podstawowymi aktami prawnymi w tej dziedzinie są:

- ustawa z 26 lutego 1982 r. o gospodarce finansowej przedsiębiorstw państwowych, ze zmianami wprowadzonymi ustawą z 21 grudnia 1983 r. o zmianie niektórych ustaw wprowadzających reformę gospodarczą^{1/},

- wydane na podstawie tej ustawy rozporządzenie Rady Ministrów z 28 czerwca 1982 r. w sprawie szczegółowych zasad gospodarki finansowej przedsiębiorstw państwowych oraz dostosowanie przepisów ustawy o gospodarce finansowej przedsiębiorstw państwowych do specyfiki niektórych przedsiębiorstw, ze zmianami wprowadzonymi rozporządzeniem Rady Ministrów z 27 grudnia 1983 r.^{2/}.

Ponadto podjęta została uchwała nr 282 Rady Ministrów z 30 grudnia 1982 r. wprowadzająca nowe zasady działalności i finansowania jednostek badawczych w 1983 r. zmieniona uchwałą nr 194 Rady Ministrów z 27 grudnia 1983 r.^{3/}.

W celu dostosowania przepisów prawa wynalazczego do zasad reformy gospodarczej znowelizowano ustawę z 19 października 1972 r. o wynalazczości^{4/} oraz wydano rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie projektów wynalazczych z 29 czerwca 1984 r.^{5/}. Utraciło moc zarządzenie Ministra Finansów z dnia 12 stycznia 1973 r.^{6/}.

Podstawowe zasady finansowania postępu technicznego i wynalazczości, zawarte są w ustawie o gospodarce finansowej przedsiębiorstw państwowych i wydanym na jej podstawie rozporządzeniu Rady Ministrów. Źródłem finansowania postępu technicznego i wynalazczości w przedsiębiorstwach mogą być koszty działalności lub fundusz postępu technicznego. Wyraźnie określono, które przedsiębiorstwa będą tworzyły fundusz postępu techniczno-ekonomicznego, a które będą finansować wszystkie wydatki w tym zakresie bezpośrednio w ciężar kosztów swej działalności /art. 27 ustawy o gospodarce finansowej przedsiębiorstw państwowych/.

W przedsiębiorstwach tworzących fundusz postępu techniczno-ekonomicznego część wydatków finansowana będzie z tego funduszu, część zaś w ciężar kosztów. Sprzedaż własnych patentów, licencji i innych osiągnięć technicznych będzie zaliczana do przychodu ze sprzedaży, a nie do dochodów FPTE.

1/ Dz. U. nr 7 z 1982 r., poz. 54; zmiana: Dz. U. z 1983 r. nr 71, poz. 318.

2/ Dz. U. nr 22 z 1982 r., poz. 156; zmiana: Dz. U. nr 75 z 1983 r., poz. 335.

3/ M. P. nr 4 z 1983 r. poz. 25; zmiana: M. P. nr 43 z 1983 r., poz. 252.

4/ Tekst jednolity Dz. U. z 1984 r. nr 33, poz. 177.

5/ Dz. U. z 1984 r. nr 33, poz. 178.

6/ M. P. z 1973 r. nr 3, poz. 20 z późniejszymi zmianami dotyczącymi zasad finansowania wynalazczości w j. g. u. oraz klubu techniki i racjonalizacji.

mgr inż. ANTONI BACZEWSKI

Kierownik sekcji urządzeń technologicznych w Zakładach Elektronicznych ELWRO, zgłosił 15 projektów, w tym 5 wynalazków, które dały efekty w wysokości 9,854 mln zł. Jego najlepszy projekt "Sposób wykonywania matrycy z dowolnym układem kanałków dla orientacji rdzeni przed procesem szycia płyt pamięci ferrytowej" przyniósł efekt w wysokości 7,470 tys. zł.

Zasady gospodarki finansowej jednostek badawczych są zbliżone do zasad gospodarki finansowej przedsiębiorstw. Mogą one tworzyć fundusz załogi oraz odrębny fundusz efektów wdrożeniowych /z kwot przekazywanych przez jednostki wdrażające wyniki prac badawczych/, a także uwzględniać w cenach walory ekonomiczne nowych rozwiązań. W nowym systemie przewidziano ulgi podatkowe, szczególnie w podatku dochodowym, z tytułu przedsięwzięć w zakresie postępu technicznego.

Koszty prac wdrożeniowych i koszty realizacji projektów wynalazczych oraz wydatki na działalność klubów techniki i racjonalizacji, a także wynagrodzenia i nagrody w zakresie wynalazczości finansowane będą w ciężar kosztów działalności zarówno w przedsiębiorstwach tworzących FPTE, jak i nie tworzących tego funduszu.

Według wymienionych we wstępie przepisów, wydatki przedsiębiorstwa na postęp techniczno-ekonomiczny obejmują finansowanie prac badawczo-rozwojowych /w tym doświadczalnych/, prac normalizacyjnych, wdrożeniowych, prac związanych z dokonywaniem, oceną i wdrażaniem projektów wynalazczych oraz koszty związane z nabyciem praw do projektów wynalazczych /licencji, umów o stosowanie itd./, a także koszty działalności klubów techniki i racjonalizacji.

Finansowanie prac rozwojowych dotyczy w szczególności opracowań:

- konstrukcyjnych, technologiczno-projektowych i doświadczalnych, w tym budowy i próbnej eksploatacji urządzeń i prototypów doświadczalnych,
- innowacyjnych w organizacji i ekonomicznie przedsiębiorstwa, wynikających z zastosowania wyników prac badawczych,
- dotyczących normalizacji, w tym również unifikacji i typizacji urządzeń oraz procesów technologicznych.

Do kosztów wykonania prac badawczo-rozwojowych zalicza się też koszty nabycia lub zaprojektowania budowy i montażu specjalnej aparatury lub urządzeń związanych z wykonaniem określonej pracy badawczej, nawet gdy

inż. ZBIGNIEW GAŁGAŃSKI

Kierownik sekcji elektroniki profesjonalnej w Zakładach Elektronicznych ELWRO, zgłosił 29 projektów, w tym 7 wynalazków, które przyniosły efekty w wysokości 5,884 tys. zł. Jego najwartościowszy projekt "Półautomatyczny przyrząd do wykonywania połączeń owijanych" przyniósł efekt w wysokości 4,706 mln zł.

taka aparatura i urządzenia odpowiadają kryteriom ustalonym dla środków trwałych.

Finansowanie prac wdrożeniowych obejmuje te prace, które są podejmowane na podstawie decyzji przedsiębiorstwa o zastosowaniu wyników prac badawczo-rozwojowych, w tym również o zastosowaniu projektów wynalazczych własnych i nabytych w formie licencji, związanych z uruchomieniem produkcji wyrobów nowych lub modernizacją wyrobów produkowanych i nowych metod wytwarzania, poprzedzających rozpoczęcie produkcji na skalę przemysłową.

- ze sporządzaniem pełnej dokumentacji technicznej, w tym również z opracowaniem norm i dokumentacji typizacyjnej,
- z wykonaniem prototypu przemysłowego, pierwszego kompletu narzędzi i oprzyrządowania oraz próbnych instalacji,
- z wykonaniem próbnej serii nowego wyrobu, a w uzasadnionych przypadkach również serii informacyjnej, przeprowadzeniem prób oraz wprowadzeniem poprawek po próbach.

Finansowanie prac związanych z dokonywaniem, oceną i wdrażaniem projektów wynalazczych oraz działalności klubów techniki i racjonalizacji, a także wynagrodzeń i nagród w zakresie wynalazczości dotyczy kosztów wynikających z przepisów prawa wynalazczego.

Centralny Fundusz Postępu Techniczno-Ekonomicznego, tworzony jest ze środków FPTE przedsiębiorstw, wpłacanych na rachunek Ministerstwa Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki. Stawkę odpisu na ten fundusz ustalono na rok 1984 w wysokości 50% FPTE przedsiębiorstw. Centralny FPTE przeznaczony jest na:

- finansowanie prac naukowo-badawczych stosowanych,
- finansowanie prac rozwojowych o znaczeniu ogólnokrajowym bądź resortowym,
- zwiększenie funduszy prac badawczych ministerstw i urzędów centralnych,
- subwencje dla przedsiębiorstw /na FPTE/.

Fundusz postępu techniczno-ekonomicznego tworzą przedsiębiorstwa: przemysłowe, budowlano-montażowe, transportu i łączności,

mgr inż. KAZIMIERZ CZEKAŁA

Główny specjalista technologii obwodów drukowanych i procesów chemicznych w Zakładach Elektronicznych ELWRO, zgłosił 37 projektów, w tym 12 wynalazków, które przyniosły efekty 25.395 tys. zł. Jego najlepszy projekt "Sposób hermetyzacji transformatorów impulsowych" przyniósł efekt 19.865 tys. zł oszczędności.

geologiczne oraz inne, określone imiennie lub rodzajowo przez organ założycielski w porozumieniu z Ministrem Finansów i naczelnym organem koordynującym rozwój nauki i techniki. Fundusz ten tworzony jest w przedsiębiorstwie z narzutów obciążających koszty działalności przedsiębiorstwa w procentach w stosunku do wartości przychodu ze sprzedaży. Wysokość odpisów określa na okresy wieloletnie narodowy plan społeczno-gospodarczy. Uchwała nr 169 Rady Ministrów z 2 grudnia 1983 r. w sprawie Centralnego Planu Roczego na 1984 r. określa w tablicy 3 załącznika nr 3 zróżnicowane stawki odpisów na FPTE przedsiębiorstw w zależności od charakteru resortu.

Do przychodu ze sprzedaży zalicza się przychód uzyskany ze sprzedaży patentów, licencji i innych osiągnięć naukowo-technicznych. W przypadku, gdy fundusz postępu techniczno-ekonomicznego jest niewystarczający z FPTE mogą być środki funduszu rozwoju lub subwencje przekazywane przedsiębiorstwu z centralnych funduszy przeznaczonych na prace badawcze i rozwojowe w wyniku porozumienia z organizacją udzielającą subwencji.

Fundusz postępu techniczno-ekonomicznego przedsiębiorstwo przeznacza na:

- pokrycie kosztów działalności wyodrębnionych w statucie przedsiębiorstwa ośrodków badawczo-rozwojowych, laboratoriów, biur konstrukcyjnych, ośrodków informacji naukowo-technicznej i ekonomicznej oraz innych komórek badawczych i rozwojowych /koszty te pomniejsza się o dochody ze sprzedaży prac wykonywanych przez te komórki na zamówienie z zewnątrz/.
- finansowanie prac badawczo-rozwojowych warunkujących postęp techniczny i organizacyjny wykonywanych w zakładach i wydziałach produkcyjnych przedsiębiorstwa oraz w innych komórkach nie zaliczanych /w statucie/ do wyodrębnionych jednostek badawczych i rozwojowych,
- finansowanie zadań w zakresie wzornictwa przemysłowego,
- zapłatę za prace badawczo-rozwojowe wykonywane przez inne jednostki;
- pokrycie w całości lub części kosztów prac wdrożeniowych oraz kosztów realizacji projek-

mgr inż. JERZY RĄBAŁSKI

Specjalista ds. kontroli jakości w Zakładach Elektronicznych ELWRO. Zgłosił 5 projektów, w tym jeden wynalazek. Uzyskane efekty 17,5 mln zł. Jego najlepszy projekt "Sposób czołowego spawania cienkich drutów miedzianych z drutami stalowymi" przyniósł efekt w wysokości 17,4 mln zł.

tów wynalazczych zakończonych wynikiem negatywnym lub dających efekty niewspółmiernie małe w stosunku do nakładów,

- finansowanie wspólnych przedsięwzięć z zakresu postępu technicznego,
- wydatki dotyczące normalizacji,
- koszty opracowania i oceny projektów wynalazczych;
- koszty nabycia licencji, patentów i innych praw do projektów wynalazczych.

Z funduszu postępu techniczno-ekonomicznego nie mogą być finansowane koszty przygotowania przyszłej eksploatacji nowo budowanych zakładów i wydziałów przedsiębiorstwa oraz koszty przygotowania produkcji małoseryjnej i jednostkowej.

Zasady finansowania postępu technicznego i wynalazczości ustalone dla przedsiębiorstw państwowych stosuje się również w innych jednostkach gospodarczych nie będących przedsiębiorstwami państwowymi; spółdzielniach, organizacjach gospodarczych stowarzyszeń społecznych itd.

Rodzaje nakładów na wynalazczość i ich finansowanie w przedsiębiorstwach

Wynagrodzenia twórców projektów wynalazczych

Wśród wynagrodzeń przysługujących twórcom projektów wynalazczych można wyróżnić cztery rodzaje:

- a/ wynagrodzenia podstawowe, ustalone na podstawie efektów ekonomicznych - wymiernych lub pozaekonomicznych, uzyskanych w wyniku stosowania projektu wynalazczego w jednej lub kilku jednostkach oraz w wyniku wykonania praca wynalazczego,
- b/ wynagrodzenia dodatkowe, wypłacane twórcom w przypadku uzyskania przez gospodarkę społeczną korzyści w związku ze zgłoszeniem wynalazku lub wzoru użytkowego za granicą w celu uzyskania ochrony, albo jego udostępnieniem za granicą,
- c/ wynagrodzenia odrębne, za dostarczenie dokumentacji przydatnej do stosowania projektu wynalazczego,
- d/ wynagrodzenia jednorazowe /wyrównawcze/.

Specjalista technolog w Zakładach Elektronicznych EL-WRO. Zgłosiła 20 projektów wynalazczych, a efekty ekonomiczne z tytułu ich stosowania wyniosły 3.759 tys. zł. Jej najwartościowszym efektem jest: "Nowa technologia wykonywania płytek drukowanych o metalizowanych otworach" efekty z zastosowania którego wyniosły 2.926 tys. zł.

wypłacane w przypadku, gdy w wyniku realizacji projektu wynalazczego zostaje wprowadzona nowa norma pracy.

Wynagrodzenie podstawowe może być też ustalone w formie wynagrodzenia ryczałtowego, tymczasowego i szacunkowego.

Twórcy projektów racjonalizatorskich o charakterze organizacyjnym otrzymują wynagrodzenie o połowę mniejsze od wynagrodzeń należnych twórcom pozostałych projektów racjonalizatorskich.

Wynagrodzenia dodatkowe z tytułu wykonania prawa uzyskanego za granicą wypłaca twórca jednostka dokonująca czynności związanych z wykonaniem tego prawa.

Wynagrodzenia jednorazowe /wyrównawcze/ przysługują twórcom i osobom współdziałającym przy realizacji projektów powodujących wprowadzenie nowej normy pracy, jeśli są oni zatrudnieni na stanowiskach pracy, na których wprowadzono tę normę i są wynagradzani akordowo^{7/}. Wynagrodzenia dla osób, które na podstawie umowy z j. g. u. udzieliły pomocy twórcom wypłaca się wg zasad wynagradzania za prace zlecone lub za pracę w godzinach nadliczbowych.

Z wynagrodzeniem odrębnym może wiązać się dodatkowo zwrot udokumentowanych wydatków poniesionych przez twórcę przy opracowywaniu i realizacji projektu wynalazczego.

Wynagrodzenia podstawowe, odrębne, jednorazowe /wyrównawcze/ i zwrot wydatków obciążają koszty produkcji określonych wyrobów lub grup wyrobów. Należy więc pamiętać, aby przy opracowywaniu tzw. kalkulacji cenowych, a także kalkulacji wynikowych, uwzględnić te wynagrodzenia jako koszty specjalne. Nowe rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie projektów wynalazczych wprowadza zmienioną tabelę wysokości wynagrodzeń. Górne granice wynagrodzeń zostały zniesione.

7/ Wyjaśnienie nr 12 Ministerstwa Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z 18.07.1975 r. - Dz. Urz. MPPiSS nr 9 z 1975 r., poz. 20.

Specjalista konstruktor z Zakładów Elektronicznych EL-WRO, autor 28 projektów, w tym 3 wynalazków i jednego wzoru użytkowego. Efekty ekonomiczne z tytułu zastosowania projektów wynalazczych wyniosły 878 tys. zł. Jego najwartościowszym projektem jest: "Automat krzywkowy do produkcji kontaktu profilowego i uzbrajania płytek przełącznika kanałów TPF", efekty z zastosowania którego wyniosły 673 tys. zł.

Jeżeli tych wynagrodzeń nie można zaliczyć do kosztów produkcji, obciążają one koszty ogólne. Wynagrodzenia dodatkowe obciążają koszty ogólne.

Wynagrodzenia podlegają podwyższeniu:

- o 20% w przypadku zawarcia między twórcą a j. g. u. umowy o dokonanie projektu wynalazczego,
- o 50% za projekty służące realizacji zamówień rządowych, zmniejszaniu zużycia energii paliw, surowców i materiałów;
- o 70% za projekty przyczyniające się do ograniczenia lub eliminacji importu lub rozszerzenia produkcji eksportowej.

W odniesieniu do projektów dotyczących importu lub eksportu po zasięgnięciu opinii organu samorządu pracowniczego oraz właściwego przedsiębiorstwa handlu zagranicznego, j. g. u. może podwyższyć wynagrodzenie do 300%. Może ona podwyższyć również wynagrodzenie za projekty nie dotyczące importu lub eksportu po zasięgnięciu opinii rady pracowniczego /w spółdzielniach - zakładowego komitetu pracowniczego/.

W przypadku nie wypłacenia wynagrodzeń w ustalonych rozporządzeniem RM terminach, twórca przysuguje prawo do odsetek za zwłokę w wysokości 8% /w przypadkach okresów, za które przysuguje wyższe oprocentowanie stosowane przy wkładach długoterminowych - prawo do odsetek w wysokości tego oprocentowania/. Odsetki stanowią straty nadzwyczajne j. g. u.

Decyzje w sprawie wynagrodzeń podejmuje jednostka, która stosuje projekt wynalazczy, jak również jednostka, która uzyskuje efekty z wykonania prawa. W jednostkach będących spółdzielniami decyzje podejmuje zarząd spółdzielni.

Zwrot udokumentowanych wydatków twórca nie jest wynagrodzeniem, a tylko ekwiwalentem za już poniesione koszty, które wypłaca się po przyjęciu projektu do stosowania. Dotyczy to wydatków udokumentowanych i potrzebnych do dokonania oceny przydatności projektu, kosztów badań, prób modeli, prototypów, kosztów uzyskania atestów materiałowych i technologicznych, nabycia materiałów, dopu-

mgr inż. JERZY SROKA (ur. 1950 r.)

Główny technolog w Zakładach Urządzeń Komputerowych MERA-ELZAB, wspierający swą wiedzą ruch racjonalizatorski, współautor wielu projektów wynalazczych.

szczenia do eksploatacji, niezbędnych przejazdów, transportu urządzenia itp.

Według uchwały nr 33 Rady Ministrów z 24.04.1983 r. w sprawie klasyfikacji wynagrodzeń w jednostkach gospodarki społecznej^{8/} wynagrodzenia obejmują wypłaty pieniężne oraz wartość świadczeń w naturze bądź ich ekwiwalenty wypłacane /wydawane/ bezpośrednio pracownikom lub innym osobom fizycznym przez jednostkę gospodarki społecznej, stanowiące wydatki tej jednostki ponoszone na opłacenie wykonywanej na jej rzecz pracy, niezależnie od źródeł finansowania tych wypłat i świadczeń oraz bez względu na podstawę stosunku pracy bądź innego stosunku prawnego lub czynności prawnej, na których podstawie jest świadczona praca.

Do wynagrodzeń nie zalicza się:

- wypłat należności za przeniesienie, na podstawie umowy, sprzedaży majątkowego prawa autorskiego,
- opłat licencyjnych lub innych należności za przeniesienie prawa lub ustanowienie prawa korzystania z niepracowniczego wynalazku lub wzoru użytkowego na rzecz jednostki gospodarki społecznej,
- wypłat należności obliczanych od wielkości efektów uzyskanych przez zastosowanie pracowniczego projektu wynalazczego i za dokumentację dostarczoną bezumownie przez twórcę projektu, przydatną do stosowania projektu oraz nagród za wynalazczość, a także nagród za prace badawcze i wdrożeniowe, wypłacanych z funduszu efektów wdrożeniowych,
- nagród o charakterze szczególnym, a zwłaszcza nagród państwowych, resortowych o charakterze nagród państwowych, nagród konkursowych, nagród za szczególne osiągnięcia w

8/ M. P. nr 15 z 1983 r., poz. 85. Utraciły moc: uchwała nr 157 Rady Ministrów z 7 grudnia 1976 r. w sprawie wynagrodzeń wypłacanych poza planowanym funduszem płac oraz uchwała nr 158 RM z 7 grudnia 1976 r. w sprawie składników funduszu płac /MP nr 43 z 1976 r., poz. 212 z późniejszymi zmianami/.

KAROL KIPKO (ur. 1948 r.)

Ślusarz narzędziowy w Zakładach Urządzeń Komputerowych MERA-ELZAB, autor kilkunastu projektów racjonalizatorskich z zakresu oprzyrządowania /formy wtryskowe, wykrojniki/, najczęściej zrealizowanych przez siebie.

zakresie prac badawczych oraz zastosowania ich wyników w praktyce, nagród dla wyróżniających się w pracy aktywistów społecznych, nagród za ratownictwo morskie, nagród dla krwiodawców, nagród za upowszechnianie kultury.

Uchwała powyższa weszła w życie od 1 stycznia 1984 r.

Nagrody w zakresie wynalazczości

Osobom, które współdziałały w pracach związanych ze sprawdzaniem, przygotowaniem do realizacji i wdrożeniem pracowniczego projektu wynalazczego lub przyczyniły się do przyspieszenia jego stosowania albo rozpowszechnienia w pierwszej lub następnej j. g. u., jednostka ta przyznaje i wypłaca nagrody w łącznej wysokości 60% wynagrodzenia za taki projekt ustalonego za pierwszy rok stosowania. Okres wypłaty nagród może być w uzasadnionych przypadkach przedłużony na czas nie przekraczający 3 lat stosowania wynalazku lub wzoru użytkowego, albo 2 lat stosowania projektu racjonalizatorskiego. Do osób współdziałających zalicza się osoby wykonujące prace organizacyjne związane z wdrożeniem projektu oraz te, które zamieściły wynalazek lub wzór użytkowy w dokumentacji technicznej przeznaczonej do realizacji. W przypadku podwyższenia wynagrodzenia łączne wysokości nagród ustala się od podwyższonej wysokości wynagrodzenia.

Twórcom projektów racjonalizatorskich, którym nie przysługuje prawo do wynagrodzenia z mocy ograniczeń dotyczących niektórych twórców, jednostka gospodarki społecznej, stosująca te projekty, przyznaje i wypłaca nagrody w wysokości do 30% wynagrodzenia przysługującego za taki projekt racjonalizatorski w tej jednostce.

Ustalenia wysokości i podziału nagród przewidzianych w przepisach prawa wynalazczego dokonuje j. g. u. po zasięgnięciu opinii organu samorządu pracowniczego, a w spółdzielniach - po zasięgnięciu opinii rady nadzorczej.

Ponadto 10% łącznej wysokości nagród j. g. u. może przeznaczyć na nagrody dla osób, które

mgr inż. ANDRZEJ SMOLIŃSKI (ur.1952 r.)

Główny konstruktor w Zakładach Urządzeń Komputerowych MERA-EL.ZAB, współautor kilkunastu projektów racjonalizatorskich, unowocześniających konstrukcje wyrobów, przynoszących wielomilionowe efekty.

w szczególności przyczyniły się do rozwoju wynalazczości w tej jednostce. Nagrody traktowane są również jako koszty specjalne i obciążają koszty produkcji poszczególnych wyrobów, a jeżeli nie można ich zaliczyć do takich kosztów - koszty ogólne.

Koszty dokonywania i oceny projektów wynalazczych

Koszty dokonywania projektów wynalazczych powstają w okresie od dnia zawiadomienia j. g. u. przez twórcę o podjęciu prac nad projektem wynalazczym, lub od dnia zawarcia między twórcą a j. g. u. umowy o dokonanie projektu, do dnia zgłoszenia projektu. Obejmują one:

- koszty osobowe opracowania projektu /pomoc twórcom, robocizna/,
- koszty rzeczowe /materiały, ewentualnie zakup maszyn, urządzeń itp. /,
- koszty dokumentacji technicznej /w razie potrzeby/,
- koszty badań, prób i doświadczeń,
- koszty inne /zlecenia pomocy ze strony obcych instytucji, modele, prototypy, ekspertyzy/.

Koszty oceny związane są z rozpatrywaniem zgłoszonych projektów do momentu podjęcia decyzji w sprawie stosowania tych projektów. Obejmują one koszty prób, badań i doświadczeń niezbędnych do dokonania oceny projektu, w niektórych przypadkach koszty wykonania dokumentacji technicznej, koszty wykonania modeli i prototypów, koszty opinii i ekspertyz, wynagrodzenia członków zakładowej komisji wynalazczości.

Należy pamiętać, że zarówno koszty dokonywania projektów wynalazczych jak i koszty ich oceny nie stanowią nakładów na realizację projektów. Nie odejmuje się ich więc od efektów ekonomicznych brutto przy ustalaniu wynagrodzeń twórców. Koszty te finansowane są z funduszu postępu techniczno-ekonomicznego w przedsiębiorstwach tworzących taki fundusz. W przedsiębiorstwach nie tworzących FPTE koszty te finansowane są w ciężar kosztów ogólnych^{9/}.

Koszty pomocy twórcom w niektórych przypadkach dotyczą prac wykonanych w trybie zleceń, np. opracowanie dokumentacji przydatnej

mgr inż. NORBERT RURAŃSKI (ur.1944 r.)

Konserwator urządzeń elektronicznych w Zakładach Urządzeń Komputerowych MERA-EL.ZAB. W latach 1983-1984 zgłosił 20 projektów dotyczących urządzeń testujących, które wyeliminowały import z krajów kapitalistycznych.

do stosowania projektów wynalazczych. Prace te wycenia się wg cenników obowiązujących w danej branży. W razie braku cenników należy stosować postanowienia uchwały nr 244 Rady Ministrów z 19.11.1982 r. w sprawie wynagrodzenia za prace powierzane pracownikom przez upośleczone zakłady pracy na podstawie umów o dzieło lub umów zlecenia^{10/}.

Uchwała ta ma również zastosowanie przy realizacji prac wdrożeniowych, fizycznym wykonywaniu urządzeń, prototypów itd., realizowanych w trybie zleceń, a częściowo także w przypadkach "zwrotu udokumentowanych wydatków" /gdy brak rachunków uprawnionych zakładów czy osób/.

Koszty realizacji projektów wynalazczych

Koszty realizacji projektów wynalazczych dotyczą nakładów, które przedsiębiorstwo musi ponieść w celu zastosowania w produkcji przednio dokonanych, ocenionych i przyjętych do realizacji projektów.

Obejmują one:

- koszty osobowe związane z wykonaniem prac wdrożeniowych, tj. koszty robocizny własnej i ewentualnie obcej,
- koszty rzeczowe: materiały, narzędzia, oprzyrządowanie, przedmioty nietrwałe, itp.,
- nakłady na zakup lub wytworzenie we własnym zakresie maszyn i urządzeń o charakterze środków trwałych niezbędnych dla realizacji projektu wynalazczego oraz ewentualnie adaptacji pomieszczeń itp. ,
- inne koszty realizacji projektów, np. koszty szkolenia pracowników, koszty nabycia praw /zakup licencji/, koszty wykonania serii próbnych i informacyjnych, ewentualna zapłata za współudział w realizacji projektów ze strony innych jednostek na podstawie zawartych umów,
- koszty dokumentacji wdrożeniowej, instrukcji eksploatacyjnych itp.

9/ Art. 27 ustawy o gospodarce finansowej przedsiębiorstw państwowych - Dz. U. nr 7 z 1982 r., poz. 54.

10/ M. P. nr 29 z 1982 r., poz. 252.

mgr inż. ANDRZEJ BRODOWICZ (ur.1950 r.)

Kierownik wydziału montażu urządzeń i systemów komputerowych w Zakładach Urządzeń Komputerowych MERA-ELZAB. Współtwórca wielu projektów dających kilkunastomilionowe efekty oszczędnościowe z zakresu materiałochłonności i importochłonności.

Należy pamiętać, że zgodnie z § 14 zasad rachunku efektów^{11/} w nakładach na realizację projektów uwzględnia się roczną wielkość odpisów amortyzacyjnych środków trwałych nabytych lub wytworzonych w celu realizacji projektu wynalazczego. Zniesione zostało oprocentowanie funduszu statutowego w części finansującej środki trwałe.

Przedmioty nietrwałe, narzędzia, oprzyrządowanie itp. mogą mieć charakter specjalny, gdy służą wyłącznie do produkcji określonych wyrobów /detali, półfabrykatów/ i wówczas rozlicza się je na określoną ilość /rzeczywistą produkcję/ tych wyrobów, jako koszt bezpośredni specjalny; albo charakter narzędzi i przyrządów uniwersalnych i wówczas rozlicza się je na czas użytkowania.

Wycena składników majątkowych następuje według zasad obowiązujących w ewidencji księgowej^{12/}. Koszty opracowania, oceny i realizacji projektów wynalazczych mogą być rozliczane w okresie do lat 3, a w przypadkach szczególnie wysokich kosztów - do 5 lat./nie dotyczy to środków trwałych/.

Koszty realizacji projektów wynalazczych finansowane są w ciężar kosztów działalności przedsiębiorstw, zarówno w tworzących FPTE jak i w nie tworzących tego funduszu. Zależnie od swego charakteru zaliczane są albo do kosztów bezpośrednich, albo do kosztów pośrednich. Koszty realizacji projektów wynalazczych zakończonych wynikiem negatywnym lub niewspółmiernych do osiągniętych efektów, przedsiębiorstwa tworzące FPTE mogą w całości lub w części sfinansować z tego funduszu.

11/ Zarządzenie MNSWiT z 2 lipca 1980 r. w sprawie zasad obliczania efektów stanowiących podstawę do ustalania wysokości wynagrodzeń za pracownicze projekty wynalazcze /MP z 1980 r. nr 17, poz. 84; zmiana:MP z 1983 r. nr 4, poz. 27/.

12/ Zarządzenie Ministra Finansów z dn. 16.11.1983 r. w sprawie ogólnych zasad prowadzenia rachunkowości przez j. g. u. - M. P. z 1983 r. nr 40, poz. 233.

mgr inż. EDWARD KRUMPLEWSKI (ur.1951 r.)

Pracownik Zakładów Aparatury Elektrycznej MERA-REFA. Autor 43 zgłoszonych projektów wynalazczych, w tym 16 patentów. Uzyskane efekty ekonomiczne z wykorzystania tych projektów 11.118 tys. zł.

Koszty rozwoju i popularyzacji wynalazczości

Rozwój wynalazczości w przedsiębiorstwie wymaga poczynań pobudzających inicjatywę i inwencję twórczą pracowników oraz popularyzujących wynalazczość.

Wydatki związane z tego rodzaju działalnością obejmują:

- koszty organizacji różnego rodzaju konkursów, giełd, turniejów i związanych z tym nagród,
- koszty wymiany doświadczeń, szczególnie w formie wyjazdów /wycieczek/ technicznych krajowych i zagranicznych,
- koszty szkolenia w zakresie wynalazczości oraz rozwoju kultury technicznej w postaci odczytów, prelekcji, filmów technicznych itd.,
- koszty związane z współpracą z międzyzakładowymi i wojewódzkimi klubami techniki i racjonalizacji według zawartych umów /składki, wpłaty/,
- koszty propagandy wynalazczości: wystawy, plakaty, wydawnictwa, imprezy propagandowe,
- inne koszty, np. współdziałanie z zapleczem naukowo-technicznym w zakresie popularyzacji osiągnięć technicznych, współpraca ze szkołami.

Działalność w tym zakresie powinna być ujęta w planie finansowania rozwoju wynalazczości. Znaczną część zadań popularyzatorskich realizują kluby techniki i racjonalizacji na podstawie własnych planów finansowych. Kluby wspomagają i uzupełniają działalność służb wynalazczych, ale nie zastępują tych służb. Koszty rozwoju i popularyzacji wynalazczości finansuje się ze środków obrotowych w ciężar kosztów ogólnych.

Nagrody konkursowe zaliczane są do kosztów rozwoju oraz popularyzacji wynalazczości i finansowane są ze środków obrotowych z obciążeniem kosztów ogólnych działalności przedsiębiorstwa.

Ustawa o gospodarce finansowej przedsiębiorstw państwowych w art. 27 ust. 6 stanowi, że "wydatki na działalność klubów zajmujących się wynalazczością i racjonalizacją ... obciążają koszty działalności przedsiębiorstw". Nagrody konkursowe nie są zaliczane do wynagrodzeń. Wg wyjaśnień MPPiSS

mgr inż. ANDRZEJ SZCZĘŚNIAK (ur. 1941 r.)

Pracownik Zakładów Aparatury Elektrycznej MERA-REFA. Autor 5 zgłoszonych projektów wynalazczych, w tym jednego patentu. Uzyskane efekty ekonomiczne z wykorzystania tych projektów przekroczyły 3.947 tys. zł.

wynagrodzenia członków jury konkursów mogą wynosić 180 zł dla przewodniczącego oraz 120 zł dla członków^{13/}.

Co do wyjazdów technicznych, to zgodnie z pismem nr PF5-033-185/83 Min. Finansów z dnia 5.07.83 koszty wyjazdów zagranicznych związanych z wynalazczością, stosownie do postanowień zawartych w art. 27 ust. 6 ustawy o gospodarce finansowej przedsiębiorstw państwowych, podlegają finansowaniu w ciężar kosztów działalności eksploatacyjnej, m. in. w ramach wydatków na działalność klubów zajmujących się wynalazczością i racjonalizacją. Natomiast w odniesieniu do jednostek i zakładów budżetowych zasady finansowania kosztów wynalazczości - w tym popularyzacji i propagandy - określa rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie projektów wynalazczych.

Ministerstwo Finansów - Dep. Ekonomiczny w piśmie nr EK-5-033-817/83 z dn. 13.03.1974 r. wyraziło pogląd, że sprawę wyjazdów zarówno krajowych jak i zagranicznych związanych z działalnością wynalazczą należy traktować jako formę popularyzacji wynalazczości, w ramach działalności klubów techniki i racjonalizacji, co w konsekwencji oznacza, iż wyjazdy te mogą być organizowane przede wszystkim w ramach działalności tych klubów.

Koszty utrzymania i działalności służb wynalazczości

Koszty utrzymania i działalności służb wynalazczości obejmują:

- koszty osobowe /wynagrodzenia/ pracowników zatrudnionych w służbach wynalazczości i ochrony własności przemysłowej /na pełnych lub częściowych etatach/,
- koszty administracyjnej obsługi zakładowych komisji wynalazczości,
- koszty programowania wynalazczości, związane z pracą zespołów powołanych do opracowania tematycznych programów wynalazczych,
- koszty prac administracyjnych związanych z wdrażaniem i rozpowszechnianiem projektów wynalazczych, przekazywaniem i przyjmowaniem ofert oraz informacji, sporządzaniem umów związanych ze stosowaniem obcych chronionych i niechronionych projektów wynalazczych itp.,

inż. RYSZARD ŻURAKOWSKI (ur. 1933 r.)

Pracownik Zakładów Aparatury Elektrycznej MERA-REFA. Autor 10 zgłoszonych projektów wynalazczych, w tym jednego patentu. Uzyskane efekty ekonomiczne z wykorzystania tych projektów przekroczyły 2.498 tys. zł.

- koszty ochrony patentowej projektów wynalazczych, m. in. opłat jednorazowych i okresowych, krajowych i zagranicznych, badań patentowych,
- koszty związane z przekazywaniem lub przyjmowaniem dokumentacji i doświadczeń,
- koszty gromadzenia informacji naukowo-technicznej, patentowej, literatury technicznej itd.,
- inne koszty /druki, materiały biurowe, wydawnictwa urzędowe itd./,
- koszty postępowania spornego, odwoławczego i sądowego.

Rozporządzenie R. M. w sprawie projektów wynalazczych w załączniku 2 ustala nowe stawki opłat jednorazowych i okresowych. Koszty te mogą mieć charakter kosztów osobowych lub rzeczowych i finansowane są ze środków obrotowych w ciężar kosztów ogólnych. W uchwale nr 45 Rady Ministrów z 18 kwietnia 1983 r. /MP z 1983 r. nr 19, poz. 108/ określone zostały stawki wynagrodzeń za udział w posiedzeniach komisji resortowych /250 zł przewodniczący oraz 200 zł pozostali członkowie/. Stosownie do postanowień § 13 ust. 5 rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie projektów wynalazczych mają one zastosowanie w stosunku do komisji wynalazczości.

Koszty działalności klubów techniki i racjonalizacji

Ustawa z 25 września 1981 r. o samorządzie załogi przedsiębiorstwa państwowego^{14/} daje samorządowi uprawnienia do podejmowania uchwał w sprawie klubów techniki i racjonalizacji oraz decydowania o przystąpieniu przedsiębiorstwa w charakterze członka zbiorowego do organizacji społecznych /art. 24 ustawy/. W jednostkach nie posiadających samorządu uchwałę o utworzeniu klubu podejmuje inny statutowy organ jednostki.

Środki finansowe na działalność zakładowego klubu zapewnia przedsiębiorstwo na podsta-

13/ Pismo MPPiSS z dn. 3.09.1982 r. nr PI/II-2934/80291-3/82

14/ Dz. U. nr 24 z 1981 r., poz. 123.

mgr inż. ANDRZEJ LIS (ur.1950 r.)

Pracownik Zakładów Aparatury Elektrycznej MERA-REFA. Autor 21 zgłoszonych projektów wynalazczych, w tym 4 patentów. Uzyskane efekty ekonomiczne przekroczyły 2.018 tys. zł.

wie zatwierdzonego przez samorząd i dyrektora planu finansowego. Koszty działalności klubów międzyzakładowych pokrywają, w ustalonych częściach, zainteresowane przedsiębiorstwa.

Na podstawie zawartych umów o współpracy i wzajemnych świadczeniach przedsiębiorstwa partycypują w kosztach działalności wojewódzkich klubów techniki i racjonalizacji. Koszty działalności klubów można określić następująco:

- koszty działalności inspiracyjnej, obejmującej pobudzanie inicjatywy i inwencji twórców we współpracy ze służbami wynalazczości, m. in. współorganizowanie konkursów, giełd, turniejów,
- koszty pomocy twórcom, obejmujące doradztwo techniczne, pomoc prawną, interwencje i reprezentowanie interesów twórców wobec administracji gospodarczej oraz w sprawach spornych i odwoławczych,
- koszty szkolenia w zakresie wynalazczości, łącznie z rozwijaniem kultury technicznej załóg,
- koszty popularyzacji i propagandy wynalazczości: wystawy, wydawnictwa, plakaty, imprezy itd.,
- wpłaty na rzecz MKTiR oraz WKTiR,
- koszty organizacyjno-administracyjne, obejmujące utrzymanie i wyposażenie lokalu, wydatki biurowe, ewentualnie płace pracowników klubu.

Koszty działalności klubu finansowane są w ciężar kosztów ogólnych, zarówno w przedsiębiorstwach tworzących FPTE jak i w przedsiębiorstwach nie tworzących tego funduszu. Do kosztów pomocy twórcom należą koszty wynagrodzeń doradców technicznych^{15/}.

15/ Tryb powoływania i odwoływania doradców, wymagania stawiane kandydatom, wysokość wynagrodzeń - regulują:

- zarządzenie Przewodniczącego PKPG z 14.07.1952 r. /M.P. nr A-65, poz. 1001 z 1952 r., zmiana: M.P. nr A-38, poz. 473 z 1953 r./.,
- wyjaśnienie MPPiSS z 30.09.1980 r. nr PI/I-3349/80293-11/80

mgr inż. TADEUSZ BARCZY SZY M (ur.1954 r.)

Pracownik Zakładów Aparatury Elektrycznej MERA-REFA. Autor jedenastu projektów wynalazczych, w tym czterech patentów. Uzyskane efekty ekonomiczne przekroczyły 1.980 tys. zł.

Plany pracy i plany finansowe /preliminarze/ działalności klubu powinny obejmować przewidywane w danym okresie wydatki. Po zatwierdzeniu przez samorząd pracowniczy i dyrektora przedsiębiorstwa są one podstawą działalności klubu.

Finansowanie wynalazczości w jednostkach i zakładach budżetowych

1. Zgodnie z postanowieniami Rozporządzenia RM w sprawie projektów wynalazczych jednostki budżetowe mogą dysponować środkami specjalnymi, przeznaczonymi na finansowanie wynalazczości.

Rachunek środków specjalnych służy:
- do gromadzenia dochodów uzyskanych z wykonywania prawa wynalazczego lub udostępniania nie chronionych projektów wynalazczych albo z przekazanych doświadczeń i dokumentacji dotyczącej projektów wynalazczych oraz ze sprzedaży modeli, prototypów i materiałów pozostałych po dokonaniu oceny przydatności lub realizacji projektów wynalazczych.
- do finansowania działalności w zakresie wynalazczości, w szczególności kosztów opracowania, oceny przydatności i realizacji /w tym również zakupów środków trwałych, które zgodnie z odrębnymi przepisami mogą być dokonywane ze środków nieinwestycyjnych/, kosztów rozwoju i popularyzacji wynalazczości oraz ochrony wynalazków i wzorów użytkowych.

2. Banki upoważnione są do przejściowego dokonywania wypłat z rachunku środków specjalnych bez względu na stan środków na tym rachunku; wypłaty dokonywane przez bank z tego tytułu, nie zrównoważone do końca roku dochodami zgromadzonymi na tym rachunku będą zwracane przez Ministerstwo Finansów z kredytu budżetu centralnego.

3. Jednostki budżetowe, które nie dysponują rachunkiem środków specjalnych finansują działalność w zakresie wynalazczości z kredytów budżetowych, a dochody zaliczają na dochody budżetowe.

4. Jednostki będące zakładami budżetowymi finansują działalność w zakresie wynalazczości z funduszy obrotowych obciążając koszty działalności i zaliczają na dochody wpływy z dzia-

WIESŁAW KANIEWSKI

Kierownik sekcji konstrukcyjnej w Kujawskiej Fabryce Manometrów MERA-KFM. Technik-mechanik, twórca 15 zgłoszonych i 6 zastosowanych projektów, uzyskane efekty 2.011 tys. zł.

łalności wynalazczej, a koszty opracowania, oceny i realizacji projektów wynalazczych, stanowiące inwestycje, finansują ze środków przeznaczonych na inwestycje.

Finansowanie prac badawczych i wdrożeniowych

W zakresie źródeł i sposobów finansowania na równi z pracami badawczymi traktowana jest działalność ogólnotechniczna, a przede wszystkim prace dotyczące normalizacji, unifikacji i typizacji, wzornictwa przemysłowego, informacji naukowo-technicznej i ekonomicznej, wynalazczości i ochrony własności przemysłowej oraz innych ogólnych funkcji uzupełniających lub wspierających prace badawcze.

Prace badawcze finansowane są:

- z funduszu prac badawczych ministerstw,
- z centralnego funduszu postępu techniczno-ekonomicznego będącego w dyspozycji Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki,
- z funduszu postępu techniczno-ekonomicznego przedsiębiorstw, a w przedsiębiorstwach, które nie tworzą takich funduszy - ze środków obrotowych bezpośrednio w ciężar kosztów działalności przedsiębiorstw i uzupełniająco z funduszu rozwoju,
- z innych źródeł określonych w odrębnych przepisach.

Środki funduszu prac badawczych wykorzystuje się w formie zapłaty za wykonanie zamówionych prac lub udostępnienie wyników prac. Warunki wykonywania prac lub udostępnienia wyników określają umowy między stronami.

Prace własne finansuje się z funduszu rozwoju do wysokości faktycznych kosztów - bez zysku.

Zasady finansowania prac badawczych i wdrożeniowych w przedsiębiorstwach regulują przepisy o gospodarce finansowej przedsiębiorstw państwowych /dotyczy to również biur projektowych/ oraz przepisy uchwał nr 282 i 194 Rady Ministrów w sprawie zasad działalności i finansowania jednostek badawczych^{16/}.

^{16/} M. P. nr 4 z 1983 r., poz. 25 oraz M. P. nr 43 z 1983 r., poz. 252

JAN OSTROWSKI (ur.1935r.)

Specjalista konstruktor w Kujawskiej Fabryce Manometrów MERA-KFM. Technik-mechanik, twórca 5 zgłoszonych i 3 zastosowanych projektów, uzyskane efekty 1.421 tys. zł.

Jednostka badawcza może samodzielnie przekazywać na finansowanie przedsięwzięć wspólnych środki z funduszu rozwoju lub bezpośrednio pokrywać część kosztów tych przedsięwzięć. Przedsiębiorstwa mogą również przekazywać na wspólne przedsięwzięcia środki obrotowe oraz środki z funduszu rozwoju.

Jednostka badawcza może zawierać umowy obejmujące rozliczenia związane z efektami wdrażania wyników prac badawczych, przy czym uzyskane z tego tytułu kwoty wpływają bezpośrednio na fundusz efektów wdrożeniowych. Jednostka badawcza może upowszechniać wyniki prac badawczych i uzyskiwać z tego tytułu przychody na podstawie umów z odpowiednimi jednostkami.

Zasady dysponowania wynikami prac podlegających ochronie określają przepisy prawa wynalazczego, przy czym nie mogą być naruszone prawa autorskie.

Wyniki prac badawczych są zwykle wdrażane w przedsiębiorstwach, a przedsiębiorstwa w niektórych przypadkach mogą być wykonawcami prac badawczych. Koszty prac wdrożeniowych w przedsiębiorstwach finansowane są w ciężar kosztów działalności, analogicznie do zasad finansowania realizacji projektów wynalazczych.

Przez wdrożenie rozumie się zastosowanie lub wykorzystanie wyniku pracy badawczej w praktyce społeczno-gospodarczej. W przemyśle przez wdrażanie rozumie się uruchomienie produkcji przemysłowej nowego lub zmodernizowanego wyrobu, albo przemysłowe zastosowanie nowej bądź udoskonalonej metody wytwarzania /technologii, mechanizacji, automatyzacji, organizacji produkcji/.

Kwoty przekazywane przez przedsiębiorstwa na fundusz efektów wdrożeniowych, tworzone w jednostkach badawczych, są dla przedsiębiorstw kosztami specjalnymi. Jednostki badawcze tworzą fundusz efektów wdrożeniowych:

- z wpiąt przedsiębiorstw, które wdrożą wyniki prac badawczych i uzyskają z tego tytułu efekty ekonomiczne,
- z przychodów uzyskanych przez jednostkę badawczą z wykonania prawa, w rozumieniu przepisów o wynalazczości,

MIROSLAW CZERSKI (ur.1931r.)

Kierownik Wydziału Obróbki Mechanicznej w Kujawskiej Fabryce Manometrów MERA-KFM, Technik mechanik, autor 14 zgłoszonych i 12 zastosowanych projektów, uzyskane efekty 1.116 tys. zł.

- kar umownych i odszkodowań należnych w związku z realizacją umów wdrożeniowych.

Wpłaty przedsiębiorstw na fundusz efektów wdrożeniowych dokonywane są w okresie 3 lat, a stawki udziału jednostek badawczych w efektach ekonomicznych nie mogą przekraczać w I roku - 10%, w II - 8% i w III - 6%. Przedsiębiorstwa dokonują wpłat na fundusz efektów wdrożeniowych ze środków funduszu postępu techniczno-ekonomicznego, a nie posiadające tego funduszu - w ciężar kosztów.

W przypadku, gdy zgodnie z założeniami umowy, wynik pracy badawczej o szczególnym znaczeniu społecznym lub gospodarczym ma przynieść inne niż ekonomiczne efekty, jednostka zamawiająca pracę badawczą może dokonać jednorazowej wpłaty na fundusz efektów wdrożeniowych, z przeznaczeniem wpłaconej kwoty na nagrody. Kwota tej wpłaty w myśl wspomnianej uchwały nr 282 RM nie powinna być wyższa niż 5% umownej ceny pracy badawczej. Fundusz efektów wdrożeniowych przeznaczony jest na nagrody dla autorów prac badawczych oraz osób bezpośrednio współpracujących przy realizacji tych prac i ich wdrażaniu, jednak uprzednio ulega zmniejszeniu o kwoty ewentualnych kar umownych i odszkodowań przewidzianych w umowach.

Finansowanie prac normalizacyjnych

Na podstawie ustawy z dnia 27 listopada 1961 r. o normalizacji Minister Finansów wydał zarządzenie z dnia 6 lutego 1984 r. w sprawie finansowania prac normalizacyjnych i wynagradzania za te prace /MP z 1984 r., nr 6, poz. 47/.

Zarządzenie to określa zasady finansowania prac normalizacyjnych w państwowych jednostkach organizacyjnych, spółdzielniach i ich związkach oraz innych jednostkach gospodarki społecznej. Finansowanie prac normalizacyjnych obejmuje pokrywanie kosztów: prac analityczno-badawczych, opracowywanie projektów norm i nowelizowania norm, prac dotyczących typizacji i unifikacji oraz innych prac związanych z normalizacją.

Prace normalizacyjne są finansowane:

- przez jednostki budżetowe - ze środków przewidzianych na ten cel w budżecie,

ANTONI BOROWIECKI (ur.1931r.)

Specjalista ds. wynalazczości w Kujawskiej Fabryce Manometrów MERA-KFM, Technik technolog, ma na swoim koncie 13 zgłoszonych i 6 zastosowanych projektów, uzyskane efekty 2.995 tys. zł.

- przez jednostki badawcze - zgodnie z zasadami regulującymi ich gospodarkę finansową,
- przez państwowe jednostki organizacyjne i inne jednostki gospodarki społecznej - z funduszu postępu techniczno-ekonomicznego, a w jednostkach nie tworzących tego funduszu - bezpośrednio w ciężar kosztów działalności.

Prace normalizacyjne inicjowane lub koordynowane na szczeblu centralnym finansowane są ze środków funduszu prac badawczych.

Jednostki gospodarki społecznej mogą zlecać osobom fizycznym odpłatne wykonywanie prac normalizacyjnych, jeżeli prace te nie mogą być wykonane w ramach obowiązków służbowych przez pracowników tych jednostek.

Utraciło moc zarządzenie Ministra Finansów z dn. 22 grudnia 1972 r. w sprawie finansowania prac normalizacyjnych i wynagradzania za te prace.

Formy oddziaływania motywacyjnego na postęp techniczny i wynalazczość

Zamówienia rządowe i przedsięwzięcia wspólne

Szczególną formą oddziaływania państwa na produkcję są zamówienia rządowe. Formę taką zastosowano też w dziedzinie rozwoju nauki i techniki. Mianowicie, Rada Ministrów podjęła uchwałę nr 180 z 12 grudnia 1983 r. w sprawie zamówień rządowych na realizację szczególnie ważnych zadań z zakresu rozwoju nauki i techniki^{17/}. Przedmiotem zamówienia rządowego powinno być rozwiązanie naukowo-techniczne określonego zadania noszące znamiona postępu, a także wdrożenie lub upowszechnienie rozwiązań powstałych w wyniku pracy badawczej, ważnego krajowego wynalazku, zakupionej licencji. Wykonawca zamówienia może korzystać z szeregu przywilejów, ulg i preferencji /np. kredytowych, podatkowych/. Wiele korzyści mogą uzyskiwać jednostki eksportujące osiągnięcia naukowe i techniczne oraz usługi techniczne /m. in. uzyskanie dewiz/.

Zasady finansowania zamówień rządowych określają odrębne przepisy, a w szczególności

^{17/} M.P. nr 42 z 1983 r., poz. 239.

STANISŁAW ZBROCKI (ur. 1943 r.)

Specjalista technolog w Kujawskiej Fabryce Manometrów MERA-KFM, Technik technolog, autor 28 zgłoszonych i 14 zastosowanych projektów, uzyskane efekty 999 tys. zł.

przepisy normujące zasady finansowania prac badawczych oraz gospodarki finansowej jednostek badawczych i przedsiębiorstw państwowych.

W pewnych przypadkach, według zasad określonych w odrębnych przepisach, na inwestycje tworzące bazę materialno-techniczną, niezbędną do realizacji zamówień rządowych, mogą być udzielane dotacje budżetowe na spłatę kredytów bankowych. Jednostki uczestniczące w realizacji zamówień korzystają z gwarantowanego zaopatrzenia w paliwa, surowce i materiały centralnie rozdzielane niezbędne do realizacji tych zamówień oraz z pierwszeństwa w dostawach materiałów nie rozdzielanych.

Niepublikowana uchwała nr 203 Rady Ministrów z dnia 31. 12. 1983 r. w sprawie wspólnych przedsięwzięć dla uruchomienia produkcji wyrobów małoseryjnych i małotonażowych /często jednostkowych i unikalnych/. upoważnia jednostki badawcze, szkoły wyższe, przedsiębiorstwa państwowe oraz inne j. g. u. do produkowania tych wyrobów. Stwarza ona wiele udogodnień motywacyjnych dla tych jednostek, m. in. w postaci:

- ulg w obciążeniach na PFAZ,
- preferencji kredytowych,
- korzystania z funduszu efektów wdrożeniowych,
- przeznaczenia 20% zysku na wypłatę nagród,
- zwolnień z podatku dochodowego /okresowo/.

Ulgi w obciążeniach

1. Państwowy Fundusz Aktywizacji Zawodowej tworzony jest na podstawie ustawy z dnia 29. 12. 1983 r. o Państwowym Funduszu Aktywizacji Zawodowej^{18/} od 1. 01. 1984 r. Poprzednio tworzony był Fundusz Aktywizacji Zawodowej pełniący analogiczną funkcję. Dochodami funduszu są środki finansowe pochodzące z wpłat z tytułu obciążeń przyrostu k w o. t y w y n a g r o d z e ń wypłaconych w ciężar kosztów w stosunku do roku poprzedniego oraz k w o t y n a g r ó d i p r e m i i z zysku do podziału, z nadwyżki bilansowej lub z innych nadwyżek dochodów nad wydatkami.

inż. SŁAWOMIR SENGUS

Specjalista konstruktor w zakresie wyrobów elektro-techniki motoryzacyjnej w Zakładach Wytwórczych Aparatury Precyzyjnej MERA-PAFAL. Jest autorem 14 projektów wynalazczych, a uzyskane efekty ekonomiczne z tytułu jej stosowania wyniosły 10 mln zł.

Kwotę wynagrodzeń, której przyrost podlega obciążeniu na fundusz, ustala się na podstawie danych księgowych dotyczących wypłat wynagrodzeń zaliczonych do kosztów danego roku. W jednostkach gospodarczych, tworzących zakładowy fundusz nagród, kwotę wynagrodzeń, o której mowa w ust. 1, ustala się łącznie z wypłatami z tego funduszu za dany rok.

Z kwoty wynagrodzeń, o której mowa wyżej, wyłącza się wynagrodzenia, dodatki i nagrody z tytułu:

- a/ udzielania pomocy niezbędnej do opracowania i oceny projektów wynalazczych,
 - b/ wykonania dokumentacji przydatnej do stosowania projektów wynalazczych /w tym model, prototyp/,
 - c/ realizacji i wdrażania projektów wynalazczych do produkcji, zwłaszcza w formie brygad racjonalizatorskich,
 - d/ jednorazowego wynagrodzenia /wyrównania/ wypłaconego w związku ze zmianą spowodowaną stosowaniem projektów wynalazczych,
 - e/ dodatków do wynagrodzeń za wykonywanie czynności doradców technicznych w klubach techniki i racjonalizacji,
 - f/ wypłat należności obliczonych od wielkości efektów uzyskiwanych przez zastosowanie pracowniczego projektu wynalazczego i za dokumentację dostarczoną bezumownie przez twórcę projektu przydatną do stosowania projektu oraz nagród za wynalazczość, a także nagród za prace badawcze i wdrożeniowe wypłacanych z funduszu efektów wdrożeniowych,
 - g/ nagród o charakterze szczególnym, a zwłaszcza nagród państwowych, resortowych o charakterze nagród państwowych, nagród za szczególne osiągnięcia w zakresie prac badawczych oraz zastosowania ich wyników w praktyce.
- Wskaźnik przyrostu wynagrodzeń roku obliczeniowego wolnego od obciążeń ustala się przez przemnożenie procentowego wzrostu produkcji sprzedanej przez współczynnik korygujący.

Obliczanie produkcji sprzedanej opiera się o zarządzenie Ministra Finansów z dnia 25 stycznia 1984 r. w sprawie szczegółowych zasad obliczania produkcji sprzedanej netto oraz produkcji sprzedanej dla ustalania obciążeń na PFAZ. Wg ogólnej formuły obliczeniowej pro-

Starszy mistrz dyplomowany wydziału montażu zegarów. W ZMP MERA-POL-TIK przepracował 35 lat i wdrożył w tym czasie 74 projekty. Tematyka, którą zajmuje się jest ściśle związana ze specyfiką produkcji zakładu, a najczęściej wydziału montażu, na którym pracuje.

Od 30 lat zatrudniony w dziale Głównego Mechanika w ZMP MERA-POLTIK. Jest twórcą wielu ciekawych rozwiązań technicznych. Od 15 lat należy do grupy najaktywniejszych racjonalizatorów. Zgłaszane przez niego projekty znacznie przyczyniły się do ograniczenia importu urządzeń i części zamiennych do maszyn z II obszaru płatniczego.

dukację sprzedaną netto stanowi różnica między sprzedażą produkcji w cenach realizacji, a kosztami materialnymi bez amortyzacji. Współczynnik korygujący dla ustalania przyrostu wolnego od obciążeń wynosi 0,5 a dla usług bytowych i produkcji nakładczej 1,0.

Ustawa przewiduje stosowanie zwolnień i ulg w zależności od charakteru jednostek gospodarczych, realizowanych zadań oraz innych określonych w ustawie sytuacji. Niektóre branże mają preferencyjny współczynnik 0,65.

2. Podatki. Obowiązujący przedsiębiorstwa państwowe system podatkowy działa w trzech obszarach. Po pierwsze - egzekwuje od przedsiębiorstwa należne świadczenia, obciążając koszty ich działalności; po drugie - kształtuje poziom cen wyrobów; po trzecie - reguluje stopę rentowności przedsiębiorstw.

a/ Koszty przedsiębiorstwa obciąża obowiązujący już w latach poprzednich podatek od płac pracowników wynoszący 20% podstawy opodatkowania.

Na podstawie art. 33 ust. 3, p.1 ustawy o opodatkowaniu j. g. u. z podstawy opodatkowania podatkiem od płac wyłącza się "wydatki uznane odrębnymi przepisami za nie mające charakteru wynagrodzeń za pracę".

b/ Ze zwolnień od podatku od wynagrodzeń korzystają wynagrodzenia twórców projektów wynalazczych z tytułu efektów, za pomoc udzieloną osobom pracującym nad projektami w fazie ich dokonywania i oceny, wynagrodzenia członków komisji wynalazczości za udział w posiedzeniach, nagrody z tytułu wdrażania i rozpowszechniania projektów, nagrody konkursowe, nagrody z funduszu efektów wdrożeniowych oraz wynagrodzenia za dokumentację przydatną do stosowania projektu wynalazczego, dostarczoną samorzutnie przez twórcę do momentu podjęcia decyzji o przyjęciu projektu do stosowania^{19/}.

c/ Podatkiem, który przedsiębiorstwo płaci z zysku jest podatek dochodowy. Podstawę opodatkowania stanowi zweryfikowany zysk bilansowy, zwiększony o koszty i straty uznane za nieuzasadnione. Podatek ten wynosi 60% podstawy opodatkowania /w niektórych przypadkach 65%, np. spółki handlowe z udziałem ponad 50% kapitału zakładowego Skarbu Państwa

lub j. g. u., Centralnego Związku Rzemiosła/. Stosowane są zwolnienia od podatku /np. w przypadku zakładów budżetowych, szkół wyższych i jednostek naukowo-badawczych/ oraz ulgi podatkowe.

Ulg podatkowe jednostki gospodarcze uzyskują m. in. z tytułu realizacji produkcyjnych i usługowych przedsięwzięć inwestycyjnych podejmowanych w celu:

- zastąpienia lub ograniczenia importu towarów i usług,
- uruchomienia bądź zwiększenia produkcji w wyniku zagospodarowania odpadów, surowców wtórnych i materiałów niepełnowartościowych,
- uruchomienia produkcji materiałów budowlanych z surowców lokalnych,
- ochrony środowiska oraz poprawy bhp.

Ulgą może wynosić do 20% należnego podatku, a w przypadku ochrony środowiska i bhp - do 30%. Ponadto jednostkom gospodarczym przysługują ulgi z tytułu realizacji przedsięwzięć modernizacyjnych podejmowanych w celu oszczędności zużycia paliw, energii i surowców określonych przez ministra gospodarki materiałowej /do 30% kosztów przedsięwzięcia/, a także zastosowania krajowych wynalazków, projektów wynalazczych i wyników prac badawczo-rozwojowych, które zmierzają do wyżej wymienionych celów. Wysokość ulgi z tego tytułu wynosi 20% bezinwestycyjnych kosztów wdrożenia przedsięwzięcia.

Mogą też być stosowane ulgi z tytułu oszczędności niektórych deficytowych surowców i materiałów w stosunku do określonych przez Ministra Gospodarki Materiałowej normatywów /ulga nie może być wyższa niż 50% łącznej kwoty oszczędności materiałów/20/.

19/ Wyjaśnienie Ministerstwa Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki z dn. 21 września 1984 r. nr PO-S-8041-0190/84 związane z okólnikiem nr PO-13/68 /Dz. U. MF z 1969 r., nr 1/.

20/ Rozporządzenie Rady Ministrów z 27 grudnia 1983 r. w sprawie ulg w podatku dochodowym /Dz. U. nr 75 z 1983 r., poz. 337/.

Jednak suma ulg podatkowych z powyższych tytułów nie może przekroczyć w roku podatkowym 30% należnego podatku. Jednostki gospodarcze mogą uzyskać też ulgę w podatku dochodowym z tytułu produkcji wyrobów oznaczonych znakami jakości "Q" i "I", w postaci zmniejszenia podstawy opodatkowania o kwotę odpowiadającą podwyżce cen urzędowych i regulowanych - używanej w związku z przyznaniem tym wyrobom znaków jakości.

Ulgą przysługuje również jednostkom dokonującym sprzedaży eksportowej, przy czym jej wysokość wynosi 3% wartości eksportu w cenach transakcyjnych z wyjątkiem eksportu określonych surowców i materiałów centralnie bilansowanych, eksportu wewnętrznego oraz dokonywanego przez jednostki handlu zagranicznego.

Przedsiębiorstwa produkujące na eksport mogą przekazać środki finansowe z ulgi w podatku na nagrody dla załóg współpracujących z nimi Przedsiębiorstw Handlu Zagranicznego i kooperantów. Jednostkom gospodarczym przyznaje się też ulgę z tytułu przyrostu wartości sprzedaży /w stosunku do ubiegłego roku i w cenach porównywalnych/ urządzeń, aparatury i ochron indywidualnych niezbędnych do ochrony pracy, określonych przez MPPiSS w uzgodnieniu z Ministrem Finansów w wysokości 5% tego przyrostu. Kwoty ulg zwiększają fundusz rozwoju, albo /w przypadku ulg z tytułu eksportu, jakości/ zysk do podziału.

e/ Opodatkowaniu podatkiem wyrównawczym podlegają dochody pieniężne i wartość świadczeń w naturze, osiągnięte przez osoby fizyczne, z wyjątkiem niektórych dochodów /ustawa z dnia 22 lipca 1983 r.^{21/}.

Nie podlegają opodatkowaniu m. in. przychody za pracownicze projekty wynalazcze i udzielenie pomocy technicznej dla oceny i realizacji tych projektów /art. 2 ust. 1 pkt 16/.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 lipca 1983 r.^{22/} w sprawie podatku wyrównawczego postanawia, że nie podlegają opodatkowaniu podatkiem wyrównawczym m. in. nagrody uzyskane w wyniku udziału w konkursach z dziedziny techniki /§ 2 pkt 3/ oraz nagrody z funduszu efektów wdrożeńiowych podlegające zaliczeniu na poczet wynagrodzenia przysługującego twórcy projektu wynalazczego /§ 2 pkt 9/.

Szczegółowe wyjaśnienia dotyczące stosowania przepisów o podatku wyrównawczym zawiera okólnik nr 16/PO Ministra Finansów z dn. 20 lipca 1984 r.^{23/}. Wyjaśnienia zawarte w tym okólniku mają zastosowanie również w stosunku do podatku od wynagrodzeń /Pismo Ministerstwa Finansów nr PO-S-8041-0190/84 z dnia 21.09.1984 r. /.

Ubezpieczenia, straty i zyski nadzwyczajne, amortyzacja

a. Ubezpieczenia

Rozporządzenie Rady Ministrów z 30.12.

1982 r. w sprawie wysokości składki na ubezpieczenie społeczne pracowników uspołecznionych zakładów pracy^{24/} ustala składkę w wysokości 43% wynagrodzenia określonego jako podstawa wymiaru tych składek.

Wysokość składki na ubezpieczenie stanowi jedną z pozycji narzutu na koszt robocizny bezpośredniej przy obliczaniu efektu projektu wynalazczego zmieniającego pracochłonność produkcji. Wg wyjaśnienia ZUS z dnia 6 stycznia 1984 r. znak Du-005-1/84^{25/} podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne za pracowników uspołecznionych zakładów pracy /z nielicznymi wyjątkami/ stanowią wypłaty pieniężne oraz świadczenia w naturze i ekwiwalenty zaliczane do wynagrodzeń w myśl uchwały nr 33 RM z 25.03.1983 r. o klasyfikacji wynagrodzeń.

b. Straty i zyski nadzwyczajne

Kary konwencjonalne z tytułu wyrobów złej jakości, opusty i bonifikaty spowodowane reklamacjami oraz skutki przecen itp. stanowią straty nadzwyczajne. Do strat nadzwyczajnych zalicza się też odsetki za zwłokę w wypłacie wynagrodzeń twórców /§ 42 ust. 3 i 4 rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie projektów wynalazczych/ oraz zapłaty na rzecz NOT w przypadkach naruszenia patentu lub uzyskania patentu przez nieuprawnionego /art. 56 i 57 ustawy o wynalazczości/.

Zyski nadzwyczajne stanowią dochody z wykonania prawa lub udostępnienia niechronionego projektu wynalazczego, zmniejszone o należne wynagrodzenia twórców z tego tytułu.

c. Wpłaty amortyzacyjne i kredyty

Uchwała 169 Rady Ministrów w sprawie Centralnego Planu Roczego na 1984 r. /zał. 3/ określiła normatywną stawkę wpłat amortyzacyjnych do budżetu państwa, w wysokości 50% amortyzacji liczonej według nowej wartości środków trwałych^{26/}.

W celu stymulowania niektórych dziedzin i branż stosowane będą ulgi i zwolnienia z wpłat amortyzacji do budżetu państwa. Ustalone zostały też wskaźniki amortyzacji pozostającej w przedsiębiorstwach dla poszczególnych branż i rodzajów.

Od kredytów udzielanych j. g. u. na niektóre cele banki pobierają ulgowe, niższe odsetki m. in. dotyczy to:

21/ Dz. U. nr 42 z 1983 r., poz. 188.

22/ Dz. U. nr 42 z 1983 r., poz. 189.

23/ D. Urz. Min. Fin. z 1984 r. nr 10, poz. 30

24/ Dz. U. nr 1 z 1983 r., poz. 2.

25/ Dz. Urz. ZUS nr 1 z 6.01.1984 r., poz. 3.

26/ Stawki amortyzacyjne ustala rozporządzenie RM w sprawie amortyzacji majątku trwałego j. g. u. - Dz. U. nr 72 z 1983 r., poz. 320.

- kredytu obrotowego i rozwojowego, oraz na finansowanie bieżących potrzeb, zaciąganego przez jednostki badawcze i szkoły wyższe /1%/;
- kredytu na finansowanie kosztów nabycia przedmiotów wytworzonych w wyniku prac nad rozwojem nauki i techniki, zaciąganego przez j.g.u. /3%/27/.

Wykaz przepisów
związanych z finansowaniem wynalazczości
wg stanu prawnego na dzień 1.07.1984 r.

1. Ustawa z 25.09.1981 r. o przedsiębiorstwach państwowych /Dz.U. nr 24, poz. 122/, szczególnie rozdziały 8, 9, 11.
2. Ustawa z 25.09.1981 r. o samorządzie załogi przedsiębiorstwa państwowego /Dz.U. nr 24, poz. 123/, szczególnie rozdz. 1 i 3.
3. Ustawa z 26.02.1982 r. o planowaniu społeczno-gospodarczym /Dz.U. nr 7, poz. 51/, szczególnie rozdz. 3 i 5.
4. Ustawa z 26.02.1982 r. o cenach /Dz.U. nr 7, poz. 52/.
5. Ustawa z 26.02.1982 r. o gospodarce finansowej przedsiębiorstw państwowych /Dz.U. nr 7, poz. 54/, szczególnie rozdz. 1, 3, 4, 5, 8, 10, 13/ tekst jednolity: Dz.U. z 1984 r. nr 16, poz. 74/.
6. Ustawa z 21.12.1983 r. o zmianie niektórych ustaw wprowadzających reformę gospodarczą /Dz.U. nr 71/.
7. Ustawa z 29.12.1983 r. o Państwowym Funduszu Aktywizacji Zawodowej /Dz.U. nr 75, poz. 334/.
8. Ustawa z dnia 28.07.1983 r. o zmianie ustawy o podatku obrotowym /Dz.U. nr 42, poz. 186/.
9. Ustawa z dnia 28.07.1983 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym /Dz.U. nr 42, poz. 187/.
10. Obwieszczenie Ministra ds. Cen z dnia 15.02.1984 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy z dnia 26.02.1982 r. o cenach /Dz.U. nr 13, poz. 58/.
11. Obwieszczenie Ministra Finansów z dnia 29.02.1984 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy z dnia 26.02.1982 r. o opodatkowaniu j.g.u. /Dz.U. nr 16, poz. 74/.
12. Obwieszczenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 28.06.1984 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy z dnia 19.10.1972 r. o wynalazczości /Dz.U. nr 33, poz. 177/.
13. Obwieszczenie Ministra Finansów z dnia 16 marca 1984 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Rady Ministrów z 28 czerwca 1982 r. w sprawie szczegółowych zasad gospodarki finansowej przedsiębiorstw państwowych oraz dostosowania przepisów ustawy o gospodarce finansowej przedsiębiorstw państwowych do specyfiki niektórych przedsiębiorstw /Dz.U. z 1984 r. nr 20, poz. 95/.

14. Rozporządzenie Rady Ministrów z 28 czerwca 1982 r. w sprawie zasad rozliczeń pieniężnych jednostek gospodarki uspołecznionej /Dz.U. nr 22, poz. 158/.

15. Rozporządzenie Rady Ministrów z 30.12.1982 r. w sprawie wysokości składki na ubezpieczenie społeczne pracowników uspołecznionych zakładów pracy /Dz.U. nr 1 z 1983 r., poz. 2/.

16. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27.12.1983 r. w sprawie amortyzacji majątku trwałego jednostek gospodarki uspołecznionej /Dz.U. nr 72, poz. 320/.

17. Rozporządzenie Rady Ministrów z 30.12.1983 r. w sprawie wysokości obciążeń na PFAZ oraz zasad ustalania wskaźnika przyrostu wynagrodzeń wolnego od obciążeń /Dz.U. nr 75, poz. 339/.

18. Rozporządzenie Rady Ministrów z 27.12.1983 r. w sprawie ulg w podatku dochodowym /Dz.U. nr 75, poz. 337/.

19. Rozporządzenie Rady Ministrów z 23.12.1983 r. w sprawie ulg i wysokości opodatkowania podatkiem dochodowym organizacji politycznych, społecznych i zawodowych /Dz.U. nr 75, poz. 338/.

20. Rozporządzenie Rady Ministrów z 27.12.1983 r. w sprawie rodzajów kosztów i strat uznanych za nieuzasadnione przy opodatkowaniu podatkiem dochodowym j.g.u. /Dz.U. nr 75, poz. 336/.

21. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18.05.1984 r. w sprawie zmian w podatku wyrównawczym /Dz.U. nr 28, poz. 145/.

22. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19.02.1984 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ulg w podatku dochodowym /Dz.U. nr 23, poz. 110/.

23. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30.03.1984 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wysokości obciążeń na PFAZ /Dz.U. nr 23, poz. 111/.

24. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29.06.1984 r. w sprawie projektów wynalazczych /Dz.U. z 1984 r. nr 33, poz. 178/.

25. Uchwała nr 2 Rady Ministrów z dnia 7.01.1977 r. w sprawie podatku od funduszu plac /M.P. nr 1, poz. 2 oraz M.P. nr 18 z 1981 r., poz. 150/.

26. Uchwała nr 244 Rady Ministrów z 19.11.1982 r. w sprawie wynagradzania za prace powierzone pracownikom przez uspołecznione zakłady pracy na podstawie umów o dzieło lub umów zlecenia /M.P. nr 29, poz. 252/.

27. Uchwała nr 33 Rady Ministrów z 25.03.1983 r. w sprawie klasyfikacji wyn. groźień /M.P. nr 15, poz. 85/.

28. Uchwała nr 180 Rady Ministrów z 12.12.1983 r. w sprawie zamówień rządowych na realizację szczególnie ważnych zadań z zakresu rozwoju nauki i techniki /M.P. nr 42, poz. 239/.

29. Uchwała nr 282 Rady Ministrów z 30.12.1982 r. w sprawie zasad finansowania prac badawczych oraz zasad finansowania jednostek

27/ M.P. nr 44 z 1983 r., poz. 264

- badawczych w 1983 r. /M.P. nr 4 z 1983 r., poz. 25/.
30. Uchwała nr 194 Rady Ministrów z 27.12.1983 r. zmieniająca uchwałę w sprawie zasad finansowania prac badawczych oraz zasad działalności jednostek badawczych w 1983 r. /M.P. nr 43, poz. 252/.
31. Uchwała Rady Ministrów z dnia 18.04.1983r. w sprawie finansowania wydatków związanych z prowadzeniem współpracy gospodarczej i naukowo-technicznej z krajami socjalistycznymi /M.P. nr 17, poz. 97/.
32. Uchwała nr 203 Rady Ministrów z dnia 31.12.1983 r. /niepublikowana/ w sprawie wspólnych przedsięwzięć dla uruchomienia produkcji wyrobów małotonażowych i małoseryjnych.
33. Uchwała nr 169 Rady Ministrów z 2.12.1983 r. w sprawie Centralnego Planu Roczne-go na 1984 r. - załącznik nr 3 - wykaz stawek odpisów na FPTE 1984 r.
34. Uchwała nr 25 Rady Ministrów z dnia 6.02.1984 r. w sprawie oznaczania wyrobów państwowymi znakami jakości i znakiem bezpieczeństwa oraz konsekwencji ekonomicznych za nieodpowiednią jakość /M.P. nr 6, poz. 45/.
35. Uchwała nr 77 Rady Ministrów z dnia 29.05.1979 r. w sprawie eksportu osiągnięć naukowych i technicznych oraz usług technicznych /M.P. nr 16, poz. 94/ - wkrótce ma ulec nowelizacji.
36. Zarządzenie Prezesa Urzędu Patentowego PRL z 21.12.1972 r. w sprawie ochrony wynalazków i wzorów użytkowych /M.P. nr 1 z 1973 r., poz. 4/.
37. Zarządzenie Prezesa Urzędu Patentowego PRL z 14.04.1982 r. zmieniające zarządzenie w sprawie wysokości odpłatności za czynności rzeczników patentowych oraz trybu regulowania należności z tego tytułu /M.P. nr 12, poz. 91/.
38. Zarządzenie Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki z 2.07.1980 r. w sprawie zasad obliczania efektów stanowiących podstawę do ustalania wysokości wynagrodzeń za pracownicze projekty wynalazcze /M.P. nr 17, poz. 84; zmiana M.P. nr 4 z 1983 r., poz. 27/ - ma ulec nowelizacji.
39. Zarządzenie Prezesa Narodowego Banku Polskiego z dnia 23.12.1983 r. w sprawie odsetek od kredytów udzielanych jednostkom gospodarki uspołecznionej /M.P. nr 44, poz. 264/.
40. Pismo Ministerstwa Pracy, Płac i Spraw Socjalnych nr PI/II-2934/80291-3/82 z 3.09.1982 r. w sprawie wynagradzania członków jury konkursów.
41. Rozporządzenie Ministra do Spraw Cen z 31.12.1982 r. w sprawie ustalania kosztów uzasadnionych /Dz.U. nr 1 z 1983 r., poz. 10; zmiana: Dz.U. z 1984 r. nr 3, poz. 19/.
42. Zarządzenie Ministra Finansów z 29.09.1982 r. w sprawie ulg i zwolnień od podatku od płac /M.P. nr 23, poz. 202/.
43. Zarządzenie nr 66 Ministra Finansów z 11.09.1982 r. w sprawie stawek podatku obrotowego od jednostek gospodarki uspołecznionej oraz ulg i zwolnień od tego podatku /Dz.Urz. Ministra Finansów nr 10, poz. 25/.
44. Zarządzenie nr 12 Ministra ds. Cen z dnia 10.12.1982 r. w sprawie zasad ustalania cen regulowanych na towary i usługi wytwarzane w kraju /Dz.Urz. Cen nr 6, poz. 41/.
45. Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 16.11.1983 r. w sprawie ogólnych zasad prowadzenia rachunkowości przez jednostki gospodarki uspołecznionej /M.P. nr 40, poz. 233/.
46. Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 7.09.1983 r. w sprawie zasad ewidencji, kalkulacji i analizy kosztów produkcji przemysłowej /Dz.Urz. Ministra Finansów nr 17, poz. 41/.
47. Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 15.03.1984 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o zobowiązaniach podatkowych /Dz.U. nr 17, poz. 84/.
48. Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 26.08.1982 r. w sprawie rozliczania kosztów działalności inwestycyjnej /M.P. nr 22, poz. 193/.
49. Rozporządzenie Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z 27.12.1983 r. w sprawie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne za pracowników uspołecznionych zakładów pracy /Dz.U. nr 73, poz. 332/ oraz wyjaśnienie ZUS z dn. 6.01.1984 r. zn. Dn-005-1/84 w sprawie zmiany przepisów określających podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne pracowników uspołecznionych zakładów pracy /Dz.Urz. ZUS nr 1 z 1984 r., poz. 3/.
50. Zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 14.07.1952 r. /M.P. nr A-65, poz. 1001 z 1952 r. zm.: M.P. nr A-38, poz. 473 z 1953 r./ w sprawie powoływania i wynagradzania doradców technicznych oraz pismo Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z 20.09.1980 r. nr PS/II-3349/80293-11/80 dotyczące podwyższenia wynagrodzeń doradców technicznych.
51. Zarządzenie Ministra Finansów z 6 lutego 1984 r. w sprawie finansowania prac normalizacyjnych i wynagradzania za te prace /M.P. nr 6, poz. 47/.

& & &

WYNALEZCZOŚĆ I RACJONALIZACJA W ZAKŁADACH ZRZESZENIA "MERA"

Po podjęciu decyzji w sierpniu 1984 r. o przygotowaniu specjalnego numeru Biuletynu MERA poświęconego wynalazczości i racjonalizacji Redakcja przeprowadziła szereg rozmów z rzecznikami patentowymi zakładów Zrzeszenia MERA oraz pracownikami służb wynalazczych. Dużą pomoc okazali specjaliści Warszawskiego Wojewódzkiego Klubu Techniki i Racjonalizacji. Ciekawe opracowania tematyczne udostępniła Naczelna Izba Kontroli. Zagadnienia te były dyskutowane również na II posiedzeniu Rady Dyrektorów Technicznych Zrzeszenia MERA

Ostatecznie podjęto ustalenia, aby w numerze specjalnym Biuletynu przedstawić:

- czołowych wynalazców i racjonalizatorów zakładów Zrzeszenia,
- oceny i poglądy pracowników służb wynalazczych zakładów,
- niektóre nowe przepisy dotyczące wynalazczości.

Uwarunkowania zewnętrzne

W 1984 r. rząd podjął wiele działań porządkujących sprawę szeroko rozumianego postępu technicznego. Istotne dla zakładów Zrzeszenia MERA są między innymi następujące sprawy:

Podjęte działania należy rozpatrywać, jako kolejne kroki zmierzające do rozwiązania następujących zagadnień częściowych:

1. Wprowadzenie mechanizmów ekonomicznych i organizacyjnych tworzących warunki urzeczywistnienia postępu technicznego, zmuszające przedsiębiorstwa do wdrażania innowacji i umożliwiające odpowiednią rekompensatę poniesionego wysiłku.
2. Wprowadzane rozwiązania winny czynić dla przedsiębiorstw nieopłacalną produkcję nienowoczesnych i złych jakościowo wyrobów przy zapewnieniu preferencji materialnych za wprowadzanie innowacji zmierzających do poprawy jakości i obniżki kosztów produkcji.
3. Zapewnienie przez państwo warunków i możliwości realizacji wynalazków o istotnym znaczeniu dla gospodarki narodowej, wykraczających poza aktualne możliwości ekonomiczne i techniczne przedsiębiorstw.

4. Zmuszenie organów administracji państwowej do priorytetowego traktowania postępu technicznego i w ramach posiadanych uprawnień do dokonywania analizy stanu zaawansowania prac wdrożeniowych wynalazków o istotnym znaczeniu dla gospodarki narodowej i niezwłocznego podejmowania działań niezbędnych do ich pełnego wykorzystania.

5. Wprowadzane mechanizmy organizacyjne i ekonomiczne muszą zapewnić przestrzeganie przepisów prawa wynalazczego, szczególnie w zakresie trybu postępowania z projektami wynalazczymi.

Sytuacja w Zakładach Zrzeszenia MERA

Z przeprowadzonych dyskusji i nadesłanych materiałów wyłania się złożony obraz wynalazczości i racjonalizacji w zakładach Zrzeszenia. Dobra sytuacja w wielu zakładach tworzona jest ogromnym wysiłkiem kierownictw zakładów oraz czasem niedocenianą pracą służb wynalazczych. Ich zasługą jest stworzenie życzliwej atmosfery i poparcia dla ruchu wynalazczego.

Zadaniem Redakcji nie jest wystawianie laurerek, ale stan wynalazczości i racjonalizacji w wielu zakładach był pozytywnym zaskoczeniem. Sytuacja kryzysowa w tej dziedzinie w wielu zakładach została opanowana. W ostatnim okresie nastąpiło widoczne ożywienie ruchu wynalazczego w przedsiębiorstwach. Pomogła w tym również nowelizacja ustawy o wynalazczości, która stworzyła lepsze warunki dla wynalazczości pracowniczej. Również reforma gospodarcza zmieniła w znaczym stopniu podejście do spraw postępu technicznego. W wielu zakładach Zrzeszenia zrozumienie znaczenia wynalazczości i racjonalizacji przyczyniło się do stworzenia wynalazcom i racjonalizatorom odpowiednich warunków do ich twórczej pracy.

Charakterystyczne wypowiedzi nadesłane do Redakcji z przedsiębiorstw przedstawione zostaną poniżej.

Kujawska Fabryka Manometrów MERA-KFM
Wynalazczość i racjonalizacja w przedsiębiorstwie mają poważny wkład w rozwój MERA-KFM. Wykorzystując projekty wynalazcze ob-

Kierownik pracowni konstrukcyjno-technologicznej wyposażenia wnętrza w Fabryce Mierników i Komputerów ERA im. Janka Krasickiego. Twórca i współtwórca 2 zastosowanych projektów wynalazczych, które przyniosły ponad 17 mln zł efektów.

niżono pracochłonność produkcji i zaoszczędzono materiały oraz uzyskano poprawę BHP. Do roku 1980 wynalazczość i racjonalizacja systematycznie rozwijały się. Od 1981 r. nastąpił wyraźny spadek ilości zgłoszeń oraz wdrożeń nowych rozwiązań wynalazczych do produkcji.

W celu pobudzenia i ożywienia ruchu wynalazczego w MERA-KFM podjęto następujące działania:

- od 1 grudnia 1983 r. wprowadzono comiesięczne giełdy pomysłów wynalazczych,
- dodatkowo zatrudniono rzeczownika patentowego na 1/2 etatu,
- organizuje się wyjazdy czołowych racjonalizatorów do zakładów o wysokim poziomie technicznym oraz na wystawy i targi w kraju i zagranicą,
- organizuje się konkursy racjonalizatorskie na rozwiązanie zagadnień szczególnie ważnych dla zakładów,
- prowadzone są odczyty tematyczne, prelekcje i szkolenie pracowników z zakresu przepisów prawnych o wynalazczości,
- wyróżnia się racjonalizatorów. W grudniu 1983 r. trzynastu czołowych racjonalizatorów otrzymało odznakę "Racjonalizator produkcji". W kwietniu 1984 r. jeden z racjonalizatorów otrzymał srebrną odznakę "Zasłużony dla Województwa Włocławskiego".

Należy podkreślić, że wymienione przedsięwzięcia, a przede wszystkim giełda pomysłów wynalazczych wpłynęły na ożywienie ruchu wynalazczego. W ciągu 3 kwartałów ubiegłego roku zgłoszono dwukrotnie więcej projektów niż w analogicznym okresie 1983 roku.

Fabryka Mierników i Komputerów ERA
im. Janka Krasickiego

Fabryka przejęła osiągnięcia i tradycje Zakładów Wytwórczych Przyrządów Pomiarowych ERA, następnie Zakładów Systemów Minikomputerowych MERA-ZSM i Zakładów Wytwórczych Przyrządów Pomiarowych i Systemów Minikomputerowych.

Wyroby fabryki, zarówno opracowania własne jak też licencyjne, ulegają ewolucji przez stosowanie coraz to nowocześniejszych rozwiązań technicznych i techniczno-organizacyjnych,

Kierownik zakładu produkcyjnego w Różanie Fabryki Mierników i Komputerów ERA im. Janka Krasickiego. Twórca i współtwórca 4 projektów racjonalizatorskich, które przyniosły efekty w wysokości ponad 10 mln zł.

przy czynnym zaangażowaniu całej załogi. Szczególną rolę w tej ewolucji wyrobów odgrywa wynalazczość pracownicza.

Stosowanie nowych rozwiązań w skali fabryki jak też nowych w skali światowej rozwiązań, na które fabryka uzyskała wiele patentów, pozwala jej na utrzymywanie się w czołówce krajowych producentów sprzętu komputerowego oraz aparatury kontrolno-pomiarowej i sterującej.

Sytuacja w wynalazczości po roku 1980 uległa pogorszeniu, co należy przypisać ogólnej sytuacji w gospodarce. Ilościowo dominować zaczęły projekty wynalazcze dotyczące oszczędności paliw i energii oraz poprawy jakości, co nie świadczy o tym, że brak nowych, interesujących rozwiązań technicznych na poziomie wynalazków.

Czołowi wynalazcy i racjonalizatorzy FMiK ERA zostali zaprezentowani na str. 30-34 niniejszego Biuletynu. Dodatkowo, ze względu na dużą aktywność wynalazczą, chociaż z mniejszymi efektami uzyskiwanymi przez fabrykę, na wyróżnienie zasługują również inne osoby. Wymieniono je niżej, podając w nawiasie ilość projektów zastosowanych.

Pieńkowski Stanisław	/23/
Sobieraj Waldemar	/17/
Henszel Stefan	/17/
Kłosowski Janusz	/15/
Piórek Witold	/14/
Kluczek Stanisław	/ 9/
Pałka Leszek	/ 9/
Karczewski Waldemar	/ 8/
Podowski Tadeusz	/ 8/
Gołaszewski Andrzej	/ 8/
Kacprowicz Franciszek	/ 8/
Mońko Waldemar	/ 8/
Szklennik Witold	/ 6/

Zaprezentowani wynalazcy i racjonalizatorzy stanowią czołówkę 425 obecnie zatrudnionych w FMiK ERA twórców projektów wynalazczych, z których każdy wniósł swój wkład w realizację postępu technicznego w fabryce.

doc. dr inż. WIEŚLAW MARTYNOW (ur.1940 r.)

Główny specjalista ds. elektronicznych w Fabryce Mierników i Komputerów ERA im. Janka Krasickiego. Twórca i współtwórca 10 zastosowanych projektów wynalazczych. Jego udział w efektach wynikających ze stosowania tych projektów wynosi ponad 7 mln zł. Są to rozwiązania techniczne dużej rangi. Na zgłoszone przez niego rozwiązania fabryka uzyskała 13 patentów.

TERESA KAMIŃSKA

Mistrz na oddziale obróbki galwanicznej płytek w Fabryce Mierników i Komputerów ERA im. Janka Krasickiego. Jest twórcą i współtwórcą 9 zastosowanych projektów racjonalizatorskich. Jej udział w efektach wynikających z zastosowania tych projektów w FMiK ERA wynosi ponad 3,3 mln zł.

Sytuację w dziedzinie wynalazczości w FMiK ERA w ostatnich latach ilustruje tabela

Rok	Ilość projektów		Efekty osiągnięte ze stos. proj. wyn. /mln zł/	Wynagrodzenie wypłacone twórcom /tys. zł/
	zarejestrowanych	przyjętych do stosowania		
1974	285	173		
1975	235	126		
1976	211	90		
1977	162	62	15,0	613
1978	160	94	20,7	1205
1979	207	99	32,7	1936
1980	401	201	37,9	4005
1981	151	119	46,8	2054
1982	100	101	69,9	2086
1983	152	97	22,9	1432

Warszawskie Zakłady Urządzeń Informatyki MERAMAT

Wynalazczość i racjonalizację w WZUI MERAMAT charakteryzuje 96 uzyskanych patentów i 10 zarejestrowanych wzorów użytkowych. W 1983 r. efekty ekonomiczne uzyskane z zastosowania wynalazków i wzorów użytkowych przekroczyły 33 mln zł.

Każdy wyrób WZUI MERAMAT zawiera po kilka, a niekiedy po kilkanaście rozwiązań technicznych opatentowanych, a niektóre z nich będące na etapie wdrażania, zawierają w swej konstrukcji po kilkadziesiąt rozwiązań o cechach wynalazków zgłoszonych do Urzędu Patentowego PRL. Dorobek ten jest zasługą wy-

żęzonej pracy zespołów konstruktorów pamięci taśmowych /gdzie dorobek ten jest największy/ systemów cyfrowych, głowic magnetycznych itp.

Oprócz dorobku w postaci udzielonych patentów i zarejestrowanych wzorów użytkowych WZUI MERAMAT może poszczycić się również innymi osiągnięciami. Od kilku lat w zakładzie prowadzi ożywioną działalność Klub Techniki i Racjonalizacji. Klub ten w ciągu ostatnich kilku kryzysowych lat potrafił utrzymać wspólnie ze służbą wynalazczości, konstruktorami i technologami dużą aktywność na tym odcinku, co uzyskało trwałą ocenę w postaci zajęcia pierwszych miejsc we współza-

mgr inż. JACEK TURSKI (ur.1943 r.)

Kierownik pracowni konstrukcji mechanicznych systemów sterowania w Fabryce Mierników i Komputerów ERA im. Janka Krasickiego. Jest twórcą i współtwórcą 3 zastosowanych projektów wynalazczych. Jego działalność wynalazcza przyniosła fabryce efekty ekonomiczne w wysokości 3,1 mln zł.

wodnictwie o tytuł "Przodującego Przedsiębiorstwa i Klubu Techniki i Racjonalizacji" w działalności wynalazczej za lata 1981 i 1983 w skali Warszawy i województwa warszawskiego, w grupie zakładów zatrudniających od 500 do 1000 pracowników.

Próbując przypisać ten dorobek konkretnym twórcom musieliśmy z konieczności ograniczyć się jedynie do kilku nazwisk twórców wynalazców i racjonalizatorów, którzy w największym stopniu przyczynili się do uzyskania efektów z tego tytułu dla zakładu, zarówno ze środowiska inżynieryjno-technicznego jak i robotniczego. Zostali oni zaprezentowani w górnej części kolejnych stron Biuletynu.

A oto grupa twórców inżynieryjno-technicznych i pracowników na stanowiskach robotniczych /w nawiasie ilość zastosowanych projektów i uzyskane efekty w mln zł /:

mgr inż. Marek Kazon
- /14 - 17 mln zł /
mgr inż. Mieczysław Hauswirt
- /13 - 10 mln zł /
mgr inż. Wojciech Nowosielski
- /12 - 9 mln zł /
Wiktor Świątek
- /20 - 0,5 mln zł /
Jan Grzebalski
- /13 - 0,1 mln zł /.

Dodatkowo chcielibyśmy szerzej przedstawić sylwetkę typowego racjonalizatora produkcji, którego projekty racjonalizatorskie powodują obniżkę kosztów produkcji. Jest nim Edward Seremak. Edward Seremak w latach 1959-61 pracował w Rozgłości Centralnej Polskiego Radia, gdzie po raz pierwszy zetknął się z zapisem magnetycznym. Następnie w latach 1961-64 pracował w Zakładach im. M. Kasprzaka w Warszawie, w Wydziale Konstrukcji Magnetofonów, gdzie specjalizował się w konstrukcji głowic magnetycznych do różnych magnetofonów. W latach 1964-72 zatrudniony był w Instytucie Maszyn Matematycznych, gdzie w pracowni głowic magnetycznych dokonał 3 wynalazków, które uzyskały patenty. Od 1972 r. pracuje w WZUI MERAMAT, zarówno

mgr inż. TADEUSZ GZĘŚCIK (ur.1942 r.)

Kierownik działu konstrukcyjno-technologicznego i wdrożeń postępu technologicznego w Fabryce Mierników i Komputerów ERA im. Janka Krasickiego. Jest współtwórcą 2 zastosowanych projektów racjonalizatorskich, które przyniosły fabryce efekty w wysokości ponad 2,2 mln zł.

w Działach Konstrukcyjno-Technologicznych jak i na Wydziale Produkcji Głowic Magnetycznych, gdzie opracowuje lub wdraża nowe rozwiązania w zakresie głowic magnetycznych. W swoim dorobku w WZUI MERAMAT posiada 13 projektów wynalazczych, które przyniosły 3 mln zł efektów. W 1975 r. otrzymał nagrodę III stopnia MPM.

Efekty ruchu wynalazczego nie powstają samorzutnie. Składa się na nie wiele działań zarówno kierownictwa zakładu, jak też komórek organizacyjnych, które na codzień współpracują z komórką wynalazczości, realizując zadania w tej dziedzinie.

Celem ukierunkowania ruchu wynalazczego KTiR opracowuje, wspólnie z komórkami technicznymi, tematykę racjonalizatorską, która co pewien czas podawana jest do publicznej wiadomości. Każdy racjonalizator przy opracowywaniu projektów wynalazczych ma zapewnioną pomoc doradców technicznych i ekonomicznych, działających w ramach KTiR.

Za działalność wynalazczą i racjonalizatorską twórcy wynagradzani są zgodnie z obowiązującymi przepisami. Tam, gdzie przepisy nie precyzują dokładnie spraw wynagrodzenia są opracowywane zakładowe regulaminy wynagradzania. Dotyczy to projektów przynoszących efekty techniczne /bez obniżki kosztów/ oraz projektów BHP.

Co roku wybieramy: Mistrza Racjonalizacji, Młodego Mistrza Racjonalizacji oraz Mistrzynię Racjonalizacji, którzy za działalność wynalazczą i racjonalizatorską nagradzani są nagrodami pieniężnymi. Dla najaktywniejszych wynalazców i racjonalizatorów organizujemy wyjazdy na Międzynarodowe Targi Techniczne.

W związku z nowymi przepisami w zakresie wynalazczości, które pozwalają na przyznanie przez dyrektora zakładu odznak "Racjonalizator Produkcji", planujemy w przyszłym roku skorzystać z tej formy wyróżnienia i przyznać najbardziej aktywnym wynalazcom i racjonalizatorom te zaszczytne odznaczenia. Opierając

Kierownik działu konstrukcyjno-technologicznego obwodów drukowanych. Jest współtwórcą 3 zastosowanych projektów racjonalizatorskich. Efekty uzyskane przez fabrykę z tytułu jego działalności wynalazczej wynoszą około 2 mln zł.

się na nowych przepisach będziemy również występować o przeszerogowanie twórców nowej techniki.

Liczymy, że tego rodzaju działalność będzie owocowała w postaci efektów z działalności wynalazczej, która obecnie powinna być w maksymalnym stopniu wykorzystywana dla złagodzenia procesów kryzysowych.

Zakład Urządzeń Automatyki Przemysłowej MERA-ZUAP

Od początku 1984 r. utrzymywała się nadal stagnacja ruchu wynalazczego. Był to okres "wyczekiwania" na ukazanie się znowelizowanych przepisów, które by w należyty sposób pozwalały wynagradzać twórców. Niezbyt zadowolające wyniki dały wszelkie dopingujące działania, jak np. szczegółowe określenie i ogłoszenie tematyki wynalazczej z dodatkowymi nagrodami specjalnymi.

Jednakże zmniejszenie ilości zgłoszonych projektów /wskaźnik 8/100/, nie spowodowało zmniejszenia efektywności działań nowatorskich. Prace koncentrowały się przede wszystkim na realizacji zadań określonych w "Postanowieniach" do projektów zgłoszonych w 1984r. i w latach ubiegłych.

Przyspieszenie wykonawstwa modeli, prototypów i przeprowadzania prób, pozwoliło w konsekwencji wydać decyzje w odniesieniu do 46 projektów racjonalizatorskich.

W wyniku powyższych działań zastosowano w produkcji 33 projekty /wskaźnik 10/100/, które w skali jednego roku pozwolą uzyskać wymierne efekty ekonomiczne w wysokości 6.665 tys. zł, a ponadto efekty niewymierne wpływające w istotny sposób na poprawę jakości produkowanych wyrobów oraz poprawę warunków BHP.

Tematyka zgłoszonych i zastosowanych projektów dotyczy głównie konstrukcji, technologii i oprzyrządowania specjalnego do produkowanych przez nas wyrobów. Dlatego też możliwości ich rozpowszechnienia są ograniczone.

Kierownik sekcji kontroli jakości w zakładzie produkcyjnym w Różanie Fabryki Mierzników i Komputerów ERA im. Janka Krasickiego. Jest twórcą i współtwórcą 7 zastosowanych projektów racjonalizatorskich. Jego działalność racjonalizatorska przyniosła efekty w wysokości ponad 1,8 mln zł.

Zakłady Urządzeń Pomiarowych MERA-ZAP

W Zakładach Urządzeń Pomiarowych MERA-ZAP sprawami wynalazczości zajmuje się specjalna komórka ds. wynalazczości i ochrony patentowej. Forma działania powyższej komórki jest w pełni dostosowana do zasad funkcjonowania przedsiębiorstwa w warunkach reformy gospodarczej.

W zakładzie działa Klub Techniki i Racjonalizacji, który stanowi teren współpracy wszystkich organizacji społecznych zainteresowanych rozwojem wynalazczości i racjonalizacji w zakładzie.

Statystyka wynalazczości w ostatnich latach w przedsiębiorstwie wygląda następująco:

Rok	Ilość proj. zgłoszonych	Ilość proj. zastosowanych	Uzyskane efekty ekonomiczne w tys. zł
1982	88	57	25.210.
1983	58	18	10.234.
1984 /9-m-cy/	32	39	51.012.

Jak wynika z powyższego zestawienia znacznie wzrastają efekty ekonomiczne, przy stosunkowo niewielkiej liczbie projektów zastosowanych /5-krotnie w stosunku do roku 1983/, a więc wzrasta ranga zastosowanych projektów.

W wyniku współpracy naukowo-badawczej MERA-ZAP z Politechniką Śląską w zakresie urządzeń zasilających, przedsiębiorstwo wdrożyło do produkcji typoszereg zasilaczy modułowych, które są przedmiotem eksportu do ZSRR. W powyższym opracowaniu wykorzystano cztery wynalazki:

- Układ sterowania klucza tranzystorowego - patent 126471.
- Modulator szerokości impulsów, zwłaszcza do impulsowych przetworników napięcia - patent 126007.

inż. JAN KREKORA (ur.1925 r.)

Kierownik pracowni konstrukcyjnej mierników laboratoryjnych Fabryki Mierników i Komputerów ERA im. Janka Krasickiego. Z czterech zastosowanych projektów wynalazczych, w których występuje jako twórca lub współtwórca fabryka osiągnęła efekty 1,8 mln zł.

- Układ zabezpieczający, zwłaszcza do impulsowego stabilizatora napięcia - patent 125558.

- Układ zabezpieczający, zwłaszcza do stabilizatora napięcia - patent 128809

Autorami wymienionych wynalazków jest zespół pracowników Politechniki Śląskiej oraz pracowników MERA-ZAP. Całością działań z ramienia Politechniki Śląskiej kierował dr inż. Henryk Kolka, a z ramienia MERA-ZAP inż. Zbyszko Machowicz. Rezultatem tej współpracy jest eksport przedsiębiorstwa wynoszący w roku 1984 4.844.000 Rbl.

Innym przykładem projektu wynalazczego, którego zastosowanie przyniosło przedsiębiorstwu znaczne efekty ekonomiczne jest wynalazek mgr inż. Kazimierza Robaszkiewicza - pracownika ZAP pn.: "Układ przetwornika przesunięcia liniowego na prąd". Przedmiotem wy-

mgr inż. MIECZYŚLAW SZCZEPANIAK (ur.1932r.)

Główny konstruktor w pionie mierników Fabryki Mierników i Komputerów ERA im. Janka Krasickiego. Twórca i współtwórca 5 zastosowanych projektów wynalazczych. Jego udział w efektach ekonomicznych wynikających z zastosowania tych projektów wynosi ponad 1,2 mln zł.

nalazku jest przetwornik przesunięcia liniowego na prąd, mający zastosowanie w elementach wykonawczych automatyki /siłownikach/ dla odzorowania położenia. W wyniku zastosowania powyższego wynalazku przedsiębiorstwo uzyskało efekty ekonomiczne wynoszące 5000000, a energetyka otrzymała nowoczesne, bardziej niezawodne urządzenia.

Zakłady Aparatury Pomiarowej MERA-REFA

Rozwój ruchu wynalazczego w zakładzie charakteryzuje poniższa tabela.

Zakłady Aparatury Pomiarowej MERA-REFA zgłaszają do rozpowszechniania następujące projekty:

1. Konstrukcja ekranu dźwiękochłonnego stacji sprężarek - autor Jan Bednarek. Rozwiązanie polega na wykonaniu konstrukcji ścianki dźwię-

Rok	Ilość projektów zgłoszonych	Ilość zgłoszeń do UP PRL	Ilość projektów zastosowanych	Uzyskane efekty ekonomiczne w tys. zł
1973	181	2	80	2.435
1974	296	2	136	2.654
1975	182	2	81	3.267
1976	100	5	56	2.423
1977	128	12	54	3.092
1978	146	10	60	6.889
1979	155	10	71	7.405
1980	162	6	94	7.501
1981	75	4	64	8.493
1982	82	3	50	8.621
1983	90	6	57	12.772

kochłonnej, składającej się z obudowy drewnianej wypełnionej od wewnątrz dźwiękochłonną wełną mineralną i przymocowanej do ściany zewnętrznej sprężarki.

2. Kleszcze do ściągania izolacji. Autorzy: Jan Kremieniowski i Roman Giezek. Kleszcze wyposażone są w komplet noży monterskich o różnych średnicach, które nacinają izolację przewodu na odpowiednią długość.

3. Hallotronowy przyrząd do pomiaru indukcji w szczelinach magnesów trwałych. Autorzy: mgr inż. Zbigniew Wiącek oraz Andrzej Tabiś. Przyrząd składa się z zasilacza, sondy i miernika cyfrowego. Służy jako wskaźnik wartości indukcji magnetycznej w zakresie od 0, ..., 0,7 T.

Kontrola wynalazczości przez Naczelną Izbę Kontroli

Ze względu na wagę zagadnienia wynalazczość jest systematycznie kontrolowana przez Naczelną Izbę Kontroli. Ciekawe dane przynosi opracowanie Zespołu Nauki i Postępu Technicznego NIK: "Informacja o wynikach kontroli wynalazczości i stanu jej wykorzystania", Warszawa, 1984 r. Z opracowania tego wynika, że przy analizie wynalazczości w konkretnym przedsiębiorstwie inspektorzy NIK analizują następujące zagadnienia ogólne:

- zmianę ilości zgłaszanych projektów i projektów zakwalifikowanych do wdrożenia,
- zmianę liczby aktywnych wynalazców i racjonalizatorów,
- wagę zgłaszanych projektów,
- wskaźnik efektywności nakładów określony wielkością efektów przypadających na jedną złotówkę kosztów rozwoju i realizacji wynalazczości.

Kontroli podlega również przestrzeganie przepisów normujących ocenę i realizację wniosków wynalazczych. W szczególności kontrolowane jest:

- przestrzeganie dwumiesięcznego terminu oceny projektów wynalazczych,
- opiniowanie projektów przez specjalistyczne służby przedsiębiorstwa,
- częstotliwość posiedzeń komisji wynalazczości,

- ilość projektów przyjętych do stosowania a niewdrożonych,
- przestrzeganie harmonogramu wdrożeń projektów wynalazczych i ujmowanie ich w planach działań przedsiębiorstwa,
- wykorzystywanie projektów wynalazczych z tzw. rozpowszechnienia,
- terminowość obliczania efektów przez służby ekonomiczne przedsiębiorstwa i odpowiednie reagowanie na opóźnienia służb wynalazczych, wypłacanie odsetek w przypadkach opóźnień,
- organizacja służb wynalazczych i ochrony własności przemysłowej oraz ich wpisanie w strukturę przedsiębiorstwa,
- opracowywanie i realizacja planów rozwoju tematyki wynalazczości i jej powiązanie z bieżącymi problemami przedsiębiorstwa oraz stopień realizacji tych planów

Propozycje wspólnych działań

Zróżnicowanie produkcji zakładów Zrzeszenia MERA i ich rozproszenie terytorialne powodują, że nie zawsze celowe jest podejmowanie wspólnych przedsięwzięć. Zdaniem wielu osób odnosi się to również do wynalazczości i racjonalizacji, tym bardziej, że zakłady aktywnie działają w wojewódzkich Klubach Techniki i Racjonalizacji. Ciekawsze wynalazki i wnioski racjonalizatorskie były i są prezentowane na łamach Biuletynu MERA.

Zagadnienia interesujące kilka zakładów mogą być przedstawione na forum Rady Dyrektorów Technicznych Zrzeszenia MERA, która upoważniona jest do podejmowania wspólnych decyzji.

Z propozycji zgłoszonych na tym forum będą dyskutowane:

- zorganizowanie konferencji naukowo-technicznej poświęconej wynalazczości i racjonalizacji,
- urządzenie konkursu na najlepszy projekt wynalazczy oraz na najbardziej aktywnego twórcę wśród zakładów Zrzeszenia.

Redakcja Biuletynu MERA będzie nadal publikowała materiały poświęcone tej tematyce. Możliwe jest również przygotowywanie specjalnych numerów Biuletynu, w całości poświęconych prezentacji wynalazków i ich twórców.

& & &

WYNAŁAZCZOŚĆ I RACJONALIZACJA NIE MOŻE BYĆ CELEM SAMYM W SOBIE

Zakłady Mechaniczno-Precyzyjne MERA-BŁONIE eksportują znaczną część swojej produkcji. Bilans finansowy przedsiębiorstwa, możliwości jego rozwoju, a nawet możliwość istnienia jest ściśle uzależniona od utrzymania lub rozszerzenia produkcji eksportowej. Ważna też jest efektywność tego eksportu: muszą być osiągnięte korzystne ceny przy odpowiednio niskich kosztach i przy odpowiedniej strukturze tych kosztów. To uzależnienie Zakładów od efektywnego eksportu powoduje, że są one zmuszone do stałego unowocześniania produkowanych wyrobów, do uruchamiania produkcji wyrobów lub odmian wyrobów dotychczas nie wytwarzanych, do utrzymywania określonego poziomu jakości i nowoczesności produkcji.

Te istotne dla Zakładów cele realizowane są dzięki przeznaczeniu na postęp techniczny znacznej części posiadanych środków finansowych. Ilość tych środków nie jest jednak wystarczająca, są trudności z terminową realizacją zadań dotyczących planu postępu technicznego. Problemy te mogą być rozwiązane przy nowym podejściu do wynalazczości i racjonalizacji. Wynalazczość i racjonalizacja nie może być celem samym w sobie lecz musi być traktowana jako środek do osiągnięcia istotnych celów przedsiębiorstwa. Wystarczy wykorzystać w tym celę możliwości, jakie daje ustawa o wynalazczości i przepisy wydane na jej podstawie.

Niezbędne jest odrębne potraktowanie wynalazków i wzorów użytkowych oraz rozwiązań o charakterze projektów racjonalizatorskich. Wynalazki i wzory użytkowe powstają bowiem prawie wyłącznie w trakcie planowych prac konstrukcyjnych lub technologicznych. Natomiast projekty racjonalizatorskie są wynikiem aktywnego stosunku załogi do wykonywanych w toku codziennej pracy zadań.

Rozwiązania o randze wynalazków lub wzorów użytkowych z reguły są drobnym fragmentem wyniku prac konstrukcyjnych lub technologicznych. Jest więc praktycznie wykluczone, aby osoba nie będąc twórcą rozwiązania mogła ujawnić istnienie wynalazku lub wzoru użytkowego w konstrukcji lub w technologii. Niezbędna jest do tego specjalistyczna wiedza o stanie techniki w zakresie tych drobnych fragmentów kon-

strukcji lub technologii, którą posiada przede wszystkim twórca rozwiązania. Konstruktorzy i technolodzy winni otrzymywać informacje, tak aby posiadać doskonałą znajomość stanu techniki oraz możliwość przekonania twórców, że ujawnianie rozwiązań o charakterze wynalazków i wzorów użytkowych jest opłacalne dla nich i dla przedsiębiorstwa.

Konstruktorzy uzyskują informacje o stanie techniki najczęściej w wyniku badań patentowych, w których czynnie uczestniczą. Badania patentowe są zwykle prowadzone w Wszechzwiązkowej Bibliotece Patentowej w Moskwie, która jest bardzo dobrze zaopatrzona w literaturę patentową. Organizacja biblioteki umożliwia korzystanie ze zbiorów bez trudności, gdyż zbiory te są łatwo dostępne i ułożone w układzie rzeczowym. Ta atrakcyjna forma prowadzenia badań patentowych umożliwia dostarczenie specjalistycznej wiedzy doskonalącej pracę konstruktorów lub technologów i umożliwiającej im krytyczną ocenę własnych rozwiązań. Ocena ta jest podstawą do decyzji o zgłoszeniu rozwiązań do Urzędu Patentowego i do ustalenia możliwości naruszeń obcych praw wyłącznych.

Zgłoszenie przez twórcę wynalazku lub wzoru użytkowego wymaga od niego pewnego dodatkowego wysiłku niezbędnego do jasnego przedstawienia istoty rozwiązania i osiągniętych dzięki niemu korzyści. W sytuacji, kiedy nowe konstrukcje wyrobów powstawały w byłym Ośrodku Badawczo-Rozwojowym Urządzeń Informatyki zatrudnieni tam konstruktorzy często nie dokonywali zgłoszeń swoich wynalazków lub wzorów użytkowych. Niektórzy z nich uważali, że dodatkowy wysiłek na zgłoszenie rozwiązania jest zbędny, uznając za bardziej atrakcyjne nagrody z funduszu efektów wdrożeńiowych. O tym, że nie mieli racji przekonują się obecnie, porównując wynagrodzenia i nagrody twórców zgłoszonych do ochrony projektów wynalazczych z własnymi nagrodami tylko z funduszu efektów wdrożeńiowych. Poza tym po włączeniu Ośrodka Badawczo-Rozwojowego Urządzeń Informatyki do struktury Zakładów nie ma już możliwości zawierania umów przewidujących dla konstruktorów naliczanie nagród z funduszu efektów wdrożeńiowych. Jest to dodatkową przyczyną częst-

szego ujawniania przez nich rozwiązań o charakterze wynalazków lub wzorów użytkowych.

Ujawnianie w formie zgłoszenia projektu wynalazczego rozwiązania o randze wynalazku lub wzoru użytkowego przez osoby wykonujące zadania z planu postępu technicznego jest korzystne dla przedsiębiorstwa. Zgłoszenie takie stwarza dodatkowe możliwości szybkiego wdrożenia tych rozwiązań poprzez zawieranie umów o realizację projektu wynalazczego. Ta forma umów jest bowiem preferowana w obecnie obowiązujących przepisach przez zwolnienie wynagrodzeń za realizację projektów w drodze umowy z obciążeniem na rzecz funduszu aktywizacji zawodowej.

W praktyce Zakładów MERA-BŁONIE często zachodzi potrzeba pilnego opracowania nowej konstrukcji lub technologii poza planem postępu technicznego, np. ze względu na możliwość zawarcia nowych kontraktów eksportowych. Podjęcie takich prac było często wykluczone ze względu na brak pracowników, funduszu płac oraz wykonywanie innych terminowych prac. Problem ten okazał się możliwy do rozwiązania przez zawieranie umów o dokonanie projektu wynalazczego, przewidujących ustalenie i wypłacanie wynagrodzenia ryczałtowego. Ta forma umów okazała się atrakcyjna dla obydwu stron i ze względu na skuteczność w rozwiązywaniu niektórych problemów Zakładów formę tą zamierza się kontynuować.

Obecnie w Zakładach odchodzi się od działań stanowiących w rzeczywistości spłylenie sensu racjonalizacji. Uważają, że planowanie racjonalizacji, sprawozdawczość traktowana jako ocena stopnia wykonania planów, pogoń za punktami we współzawodnictwie, czy też nacisk administracji i czynników społecznych na wykazywanie się "dobrą" racjonalizacją koliduje często ze zdrowym rozsądkiem. Jako "dobrą" racjonalizację uważa się bowiem dużą liczbę zgłoszeń, wysoki procent wdrożeń i wysokie efekty. Wynika to z jednostronnego podejścia do racjonalizacji, co nie jest słuszne. Duża liczba zgłoszeń projektów racjonalizatorskich może świadczyć o miernej lub wręcz złej jakości konstrukcji, technologii i oprzyrządowania lub o dużej ilości błędów w dokumentacji. Przedsiębiorstwo jest więc zmuszone do ponoszenia dodatkowych kosztów na wdrożenie projektów i na wynagrodzenia twórców tylko ze względu na złą pracę służb rozwoju. Patrząc więc od tej strony najkorzystniejsza jest sytuacja, w której wysoka jakość opracowań konstrukcyjnych i technologicznych uniemożliwiałaby wszelką działalność racjonalizatorską.

Jednocześnie zaś duża liczba projektów racjonalizatorskich świadczy o aktywności załogi. Poza tym projekt racjonalizatorski nie musi być wynikiem błędów służb rozwoju. Mogą one stanowić uzupełnienie prac konstrukcyjnych lub technologicznych, wynikające z bezpośrednich obserwacji procesu produkcyjnego lub z eksploatacji wyrobów. Procesu doskonalenia konstrukcji lub technologii nie można uznać za zakoń-

czony z chwilą wdrożenia nowego rozwiązania. Często nie jest możliwe przewidywanie wszystkich skutków zmian i dlatego projekty racjonalizatorskie mają dużą wartość dla optymalizacji rozwiązania i często stymulują dalsze zmiany w tym kierunku.

Należy również pamiętać, że projekty racjonalizatorskie, zwłaszcza obecnie, umożliwiają często przewyciężenie trudności wynikających z braku odpowiednich narzędzi lub urządzeń czy też z braku części zamiennych, zwłaszcza do importowanych maszyn. Racjonalizacja tego typu nie ma więc nic wspólnego z błędami służb rozwoju.

Bez względu na swoje źródło racjonalizacja zawsze jest korzystna i nie można dewaluować jej sensu. Projekty racjonalizatorskie eliminują niekorzystne skutki błędów służb rozwoju i to niewielkim stosunkowo kosztem. W ostatecznym rachunku projekty racjonalizatorskie umożliwiają poprawę wyników gospodarowania, a ich łączny efekt może przewyższyć efekt dużych zmian w konstrukcji lub technice wytwarzania. Dodatkową korzyścią dla przedsiębiorstwa jest możliwość realizacji projektów racjonalizatorskich w drodze umów analogicznych, jak przy realizacji wynalazków i wzorów użytkowych. Możliwość tą wykorzystuje się zwłaszcza w narzędziowni stanowiącej obecnie "wąskie gardło" w procesie wdrażania projektów wynalazczych.

Pobudzenie aktywności racjonalizatorskiej załogi jest niezbędne, lecz trudne do przeprowadzenia. Wymaga ono wyrobienia wśród pracowników aktywnego stosunku do wykonywanych zadań. Jest to trudne w sytuacji, gdy wielu pracowników ma negatywne doświadczenia w swojej działalności racjonalizatorskiej, wynikające ze zbytniego dotychczas sformalizowania postępowania, długiego okresu wdrażania projektu i niewłaściwej atmosfery stwarzanej wokół nich i ich projektu. Pobudzenie aktywności załogi wymaga więc prowadzenia akcji propagandy racjonalizacji, w oparciu jednak o zmieniony tryb załatwiania projektów umożliwiający szybkie podjęcie decyzji o przydatności projektu i szybkie jego wdrożenie.

W procesie oceny przydatności projektów dużo do życzenia pozostawia w Zakładach opiniowanie projektów, które przebiega zbyt wolno. W nowo opracowywanej instrukcji wewnętrznej dotyczącej trybu załatwiania projektów wynalazczych przewiduje się wprowadzenie obowiązku natychmiastowego zaopiniowania projektu. Już obecnie zrezygnowano z dodatkowej oceny przydatności projektu przez komisję wynalazczości, jeśli został on pozytywnie zaopiniowany przez wszystkie właściwe służby. Przyspieszenie oceny projektu powinno również przynieść wprowadzenie komputerowego systemu oceny nowości projektu racjonalizatorskiego.

Zakłady liczą, że umowy o realizację projektów wynalazczych przyczynią się do przyspie-

szenia procesu wdrażania, zwłaszcza w miejscach stanowiących "wąskie gardła". Pozytywny wpływ powinien mieć również nowo opracowywany regulamin przyznawania nagród za współudział w realizacji i przyspieszenie realizacji projektów wynalazczych. Brak w Zakładach formy wynagradzania za samą aktywność racjonalizatorską pracowników zmierzającą do udoskonalenia konstrukcji, technologii czy też organizacji procesu produkcyjnego. Pozytywnym krokiem w tym kierunku była akcja "Twórcza Inicjatywa i Dobra Robota", której regulamin przewidywał możliwość wypłat nagród po przyjęciu projektu do realizacji. Wadą tego systemu była konieczność komisyjnego przyznawania nagród, która doprowadziła do znacznego sformalizowania postępowania dotyczącego oceny przydatności projektu. W sprawie wynagradzania za aktywność racjonalizatorską nowelizacja ustawy o wynalazczości nie wniosła nowych rozwiązań.

W Zakładach rozważa się w związku z tym formy nagradzania za aktywność racjonalizatorską polegające na możliwie najwcześniejszym wypłacaniu części wynagrodzenia twórców - jeszcze przed jego zastosowaniem. Zamierza się w tym zakresie w dalszym ciągu wykorzystywać możliwość ustalania w umowie wy-

nagrodzenia ryczałtowego za projekt. Natomiast nowością w Zakładach byłoby ewentualne wprowadzenie zasady wypłacania wynagrodzenia tymczasowego w kwocie minimalnego wynagrodzenia, przewidywanego w ustawie za projekt racjonalizatorski. Wynagrodzenie tymczasowe byłoby wypłacane za każdy projekt przyjęty do stosowania o ile twórca miałby prawo do wynagrodzenia za ten projekt. Prawo wynalazcze dopuszcza wypłacanie wynagrodzenia tymczasowego za projekt wynalazczy, który ma być zastosowany w przyszłości. Należy przewidywać, że wprowadzenie w życie wynagrodzenia tymczasowego jako formy nagradzania za aktywność zwiększy zaangażowanie pracowników.

Do rozpropagowania wśród załogi zmian w trybie załatwiania projektów wynalazczych oraz zmian w zakresie wynagradzania wynikających z nowelizacji ustawy o wynalazczości wykorzystuje się radiowęzeł zakładowy i wydawnictwo "Biuletyn ZMP MERA-BŁONIE". Należy sądzić, że zmiany oznaczające ustawowe obniżenie wymagań stawianych projektom racjonalizatorskim, odformalizowanie postępowania i wynagradzanie za aktywność, zmierzającą do udoskonalenia działalności przedsiębiorstwa będą sprzyjać zaktywizowaniu ruchu innowacyjnego.

& & &

mgr inż. JÓZEF BAŁABUCH
JERZY MARTUSEWICZ
ZUK "MERA-ELZAB"

CZY NOWELIZACJA USTAWY SPEŁNIA SWÓJ CEL?

W jakim stopniu znowelizowane prawo wynalazcze spełni oczekiwania twórców oraz służb wynalazczości? Oto pytanie, które zadają sobie teraz wszyscy związani z tym ruchem. Modyfikacje w przepisach prawa wynalazczego powinny spowodować zwiększenie liczby zgłoszeń projektów wynalazczych. Składają się na to zarówno zachęty i motywacje moralne, jak i materialne dla twórców. Wprowadzono również przepisy, które powinny zachęcać przedsiębiorstwa do stosowania wynalazków. Z prawnego punktu widzenia zapaliło się zielone światło dla wynalazczości.

Problemy tych nie można jednak rozpatrywać w oderwaniu od rzeczywistości. Aktualna sytuacja w ruchu wynalazczym po kilku latach stagnacji, pozostawia jeszcze wiele do życzenia. Krótki okres czasu, jaki dzieli nas od wejścia w życie nowego prawa wynalazczego oraz jego dotarcia do przedsiębiorstwa, nie

pozwala jeszcze na analizę jego pozytywnych skutków. Nie wskazuje na to również znaczący wzrost zgłoszeń projektów wynalazczych. Na przykładzie Zakładów Urządzeń Komputerowych MERA-EL ZAB w Zabrze, można jednak stwierdzić, że coś się ruszyło. Już w czasie dyskusji nad nowym prawem wynalazczym wiadomo było, że wynagrodzenia za projekty znacznie wzrosną. Był to niewątpliwie bodziec dla potencjalnych twórców. Dlatego też już w roku 1983 zanotowano w zakładzie zgłoszenie kilku liczących się projektów wynalazczych, które przyniosą zakładowi MERA-EL ZAB efekty ekonomiczne szacowane na ok. 120 mln zł. Prosty rachunek wskazuje, że wynagrodzenia twórców będą również niebagatelne.

Projekty, o których mowa dotyczą modernizacji wyrobów o kluczowym znaczeniu dla przedsiębiorstwa. Charakteryzują się znacznym zmniejszeniem materiałochłonności wyrobów oraz ograniczeniem importu.

Liczymy, że przykład taki stanowić będzie, po odpowiednim rozpropagowaniu wśród załogi, znaczny czynnik mobilizujący dla innych, i że dobre tradycje działalności wynalazczej zakładu sprzed lat pozwolą nam powrócić do czołówki przedsiębiorstw województwa i branży.

Niestety, służby wynalazczości w zakładzie obawiają się jednak, aby oczekiwanego entuzjazmu twórców nie zahamowały przysłowiowe "cierpienia wynalazców", oczekujących na wdronienia projektów oraz na wynagrodzenia.

Studiując nowe prawo wynalazcze, napotykamy na wiele wątpliwości związanych z jego interpretacją. Nowym przepisom brak bowiem jeszcze wsparcia przez literaturę i orzecznictwo. Dotychczasowe wstępne szkolenia organizowane przez WKRIr nie rozwiąły również tych wątpliwości. Najmniejsze wątpliwości, zwłaszcza związane z ustaleniem efektów, a w rezultacie wynagrodzeń /szczególnie wysokich/, stawiają bariery natury organizacyjno-prawnej, ekonomicznej, technicznej, a przede wszystkim psycho-socjologicznej. W rezultacie od zastosowania projektu do wypłaty wynagrodzenia upływają miesiące. I tego właśnie najbardziej się obawiamy.

Problemy te doskonale scharakteryzował Stanisław Kazawacki w artykule pt. "Specyficzne opory i antybodźce występujące w ruchu wynalazczym", opublikowanym w nr 2 Informatora o Wynalazczości resortu hutnictwa i przemysłu maszynowego.

Podsumowując powyższe rozważania nasuwają się następujące wnioski, w tym problemy natury ogólnej, z których realizacją samo przedsiębiorstwo nie będzie mogło sobie poradzić. Jest to przede wszystkim wyczerpująca interpretacja nowych przepisów. Konieczne jest szybkie i skuteczne przeszkolenie wszystkich pracowników związanych bezpośrednio i pośrednio z wynalazczością w zakładzie. Daje się odczuć brak możliwości wymiany poglądów między przedstawicielami przedsiębiorstw o zbliżonej specyfice produkcji. Szczególnie ważna wydaje się problematyka obliczania efektów ekonomicznych i ustalania wynagrodzeń. Należy dodać, że niezbędna jest jeszcze dokładniejsza analiza sytuacji w zakładzie celem wyciągnięcia dalszych wniosków.

Przegląd stanu wynalazczości w ZUK MERA-ELZAB w ciągu trzech ostatnich lat, w porównaniu z rokiem 1981 wskazuje na zmniejszenie ilości zgłoszonych projektów.

1981 r.	-	116 projektów
1982 r.	-	67 projektów
1983 r.	-	66 projektów
do 9.11.1984 r.	-	69 projektów

Efektywność zastosowanych projektów w analogicznym okresie przedstawia się następująco:

1981 r.	-	16,9 mln zł
1982 r.	-	13,7 mln zł
1983 r.	-	9,1 mln zł
/przewidywane/ 1984 r.	-	50 mln zł

Jak wynika z powyższych danych po wyraźnym zmniejszeniu się efektów uzyskanych w 1983 r., następuje znaczny wzrost. Szczegółowa analiza poszczególnych projektów wykazała, że w 1984 r. przeważają rozwiązania o znacznie większej efektywności niż w latach ubiegłych. Jednocześnie nastąpiło zwiększenie udziału twórców zgłaszających projekty wynalazcze z komórek zaplecza technicznego. Wiele rozwiązań nosi cechy wynalazków. Do ciekawszych projektów zastosowanych w 1984r. zaliczyć należy:

- Projekt pt.: "Rozwiązanie konstrukcyjne monitora ogólnego przeznaczenia MERA 7952 N o podwyższonych walorach produkcyjno-eksploatacyjnych".
Efekty przewidywane - 4 530 tys. zł

- Projekt pt.: "Monitor ekranowy do systemów SM EMC MERA 7953 N i SM 7209 N o podwyższonych walorach produkcyjnych".
Efekty przewidywane - 87 738 tys. zł
- Projekt pt.: "Monitor klasy 7911 o podwyższonej funkcjonalności i niskich kosztach własnych".

Efekty przewidziane - 10 315 tys. zł
- Projekt pt.: "Zmiana konstrukcji i technologii wykonania transformatora TS, 10".
Efekty przewidywane - 17 450 tys. zł

Dążenie do podniesienia jakości i oszczędności świadczy o właściwym zrozumieniu przez kadre inżynieryjno-techniczną postępu technicznego, jako czynnika intensyfikacji rozwoju gospodarczego. W dobie reformy gospodarczej i samodzielności przedsiębiorstwa jest to element pozwalający na optymistyczne prognozowanie o przyszłości ruchu wynalazczego w ZUK MERA-ELZAB.

& & &

WIELOKANALOWE URZĄDZENIE TESTUJĄCE

Numer zgłoszenia w UP
P R L: P. 226 535.

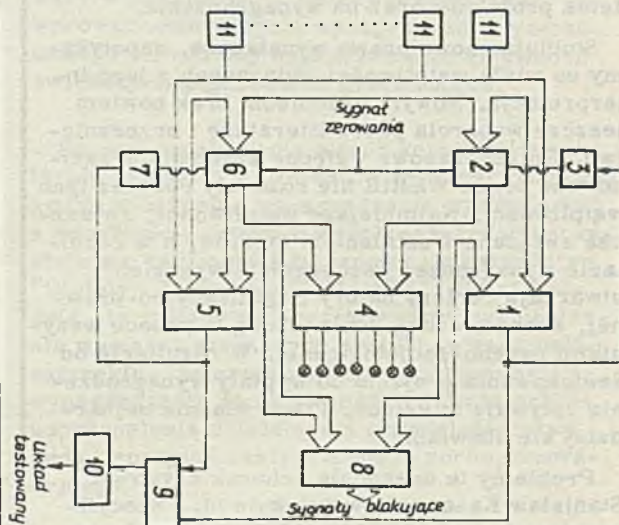
T w ó r c y w y n a l a z k u: Marian Raczyński, Edward Jakubczak, Mieczysław Karolczuk, Paweł Kalota, Krzysztof Król, Zbigniew Czekalski.

W ł a ś c i c i e l w y n a l a z k u: Zakłady Mechaniczno-Precyzyjne MERA-BŁONIE, 05-870 Błonie, ul. Grodziska 15, tel. 55-40-05, 55-45-20.

Urządzenie przeznaczone jest do jednoczesnego testowania większej liczby jednakowych urządzeń sterowanych elektronicznie lub większej liczby jednakowych części urządzeń sterowanych elektronicznie.

Urządzenie ma dwa rejestry 2 i 6, z których jeden po wyzerowaniu podaje na wejścia jednego z komparatorów 1 wyłącznie sygnały wzorcowe o umownym poziomie logicznym "0", a drugi po wyzerowaniu podaje na wejścia drugiego z komparatorów 5 wyłącznie sygnały wzorcowe o umownym poziomie logicznym "1". Sygnał z każdego z urządzeń testowanych 11 podawany jest na wejścia obu rejestrów 2, 6 oraz na wejścia komparatorów 1, 5. Z wyjścia każdego komparatora 1 lub 5 podawany jest sygnał na wejście współpracującego z nim układu sterującego 3 lub 7, blokującego wpisywanie informacji do rejestru 2 lub 6. Z komparatorów 1 i 5 podawane są sygnały również na wejścia przerzutnika dwustabilnego 9, którego wyjście jest połączone z układem testującym 10, przystosowanym do testowania pojedynczego urządzenia 11. Z rejestrów 2 i 6 podawane są również sygnały na wejścia układu 4 sterującego wskaźnikami optycznymi oraz układu 8 blokującego pracę testowanych urządzeń 11 nie pracujących prawidłowo.

Jeżeli wszystkie testowane urządzenia 11 pracują prawidłowo z obu komparatorów 1 i 5 podawane są na przemian, na wejścia przerzutnika dwustabilnego 9, sygnały koincydencji. Na wejście urządzenia testującego 10 podawane są więc wówczas na przemian sygnały o umownym poziomie logicznym "0" i "1" w rytmie sygnałów podawanych z najwolniej pracującego urządzenia testowanego 11. Nie podanie przez jedno lub więcej urządzeń prawidłowego sygnału powoduje, że jeden z komparatorów 1 lub 5 nie poda sygnału koincydencji na wejście przerzutnika dwustabilnego 9 i testowanie zostaje zatrzymane. Brak sygnału koincydencji powoduje, że układ sterujący 3 lub 7 powoduje wpi-

Rys. 1

sanie do odpowiedniego rejestru 2 lub 6 aktualnego stanu na wyjściach urządzeń testowanych 11, w tym również stanu na wyjściu tego urządzenia testowanego 11, które nie pracuje prawidłowo. Pojawienie się nowych sygnałów wzorcowych na wyjściu rejestru 2 lub 6 powoduje wznowienie testowania, zasygnalizowanie przez układ sterujący 4 numeru i stanu urządzenia testowanego 11, nie pracującego prawidłowo i zablokowanie pracy tego urządzenia 11 przez układ blokujący 8.

Efekte ze stosowania wynalazku: W Zakładach Mechaniczno-Precyzyjnych MERA-BŁONIE zastosowanie wynalazku przyniosło poważne efekty ekonomiczne dzięki umożliwieniu testowania większej liczby drukarek przy pomocy jednej maszyny cyfrowej. Wynalazek zmniejszył koszt wyposażenia stanowiska testowania drukarek. Konstrukcja urządzenia umożliwia przyłączanie do jego wejść dalszych urządzeń według wynalazku, dzięki czemu nie jest potrzebne opracowywanie wersji o różnej ilości wejść.

Oferta ze strony właściciela wynalazku: Zakłady Mechaniczno-Precyzyjne MERA-BŁONIE mogą udzielić licencji niewyłącznej na uzgodnionych warunkach. Licencja obejmowałaby również przekazanie dokumentacji urządzenia według wynalazku oraz udostępnienie posiadanych doświadczeń produkcyjnych.

CENTRUM NAUKOWO-PRODUKCYJNE
SYSTEMÓW STEROWANIA

40-153 KATOWICE, ul. Armii Czerwonej 160

MERASTER **-EKSPORTER SYSTEMÓW** **MIKROKOMPUTEROWYCH**

← EKSPORT SYSTEMÓW DO
KRAJÓW SOCJALISTYCZNYCH
W LATACH 1981-1984

ZASTOSOWANIA SYSTEMÓW

- STANOWISKA AUTOMATYZACJI BADAŃ I EKSPERYMENTÓW NAUKOWYCH
- WIELOFUNKCYJNE STANOWISKA DLA OBSŁUGI PROCESU DYDAKTYCZNEGO
- STANOWISKA ZBIERANIA I PRZEKAZYWANIA DANYCH DLA PRACY AUTOMATYCZNEJ I W SYSTEMACH TELEPRZETWARZANIA
- SIECI KOMPUTEROWE

MERASTER OFERUJE:

- UŻYTKOWE SYSTEMY OPROGRAMOWANIA
- OPROGRAMOWANIE SYSTEMOWE
- USŁUGI SOFTWARE'OWE
- SERWIS

TEL. 587-206 597-086
TELEKS 031 5958
mest pl

